

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DELEGATURA W OLSZTYNIE

Nr ewid: 180/2009/P/09/157/LOL

Informacja o wynikach kontroli sprzedaży drewna z lasów stanowiących własność Skarbu Państwa, zarządzanych przez Regionalną Dyrekcję Lasów Państwowych w Olsztynie

O l s z t y n m a r z e c 2 0 1 0 r .

Misja *Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej*

Wizja *Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa*

Informacja o wynikach kontroli sprzedaży drewna z lasów stanowiących własność Skarbu Państwa, zarządzanych przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Olsztynie

Dyrektor Delegatury NIK w Olsztynie
Antoni Stupiński

Zatwierdzam:
Józef Górny

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli
dnia: 10 marca 2010 r.

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
00-950 Warszawa
tel./fax: 0-prefiks-22-444 5000
www.nik.gov.pl

Spis treści.....	str
1. Wprowadzenie	4
2. Podsumowanie wyników kontroli	5
2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności	5
2.2. Synteza wyników kontroli	6
2.3. Uwagi końcowe i wnioski	10
3. Ważniejsze wyniki kontroli	11
3.1. Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych	11
3.2. Istotne ustalenia kontroli.	13
3.2.1. Funkcjonowanie systemu sprzedaży drewna w RDLP oraz nadzorowanych nadleśnictwach	13
3.2.2. Realizacja planów sprzedaży drewna w latach 2007-2009	16
3.2.3. Zabezpieczenie interesów Skarbu Państwa w umowach sprzedaży drewna	24
3.2.4. Należności za sprzedane drewno i ich windykacja	28
3.2.5. Nadzór i kontrola nad procesem sprzedaży drewna	31
4. Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli	34
4.1. Przygotowanie kontroli	34
4.2. Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli	34
5. Załączniki	37
5.1. Wykaz skontrolowanych jednostek	37
5.2. Zestawienie planu i wykonania sprzedaży drewna w skali RDLP oraz kontrolowanych nadleśnictwach w latach 2007-2008 oraz I półroczu 2009 r.	38
5.3. Sprzedaż drewna przez osiem skontrolowanych nadleśnictw według poszczególnych form	39
5.4. Stan należności przeterminowanych i ich udział w należnościach ogółem z tytułu sprzedaży drewna w skali RDLP oraz 8 skontrolowanych nadleśnictwach, w okresie od 1.01.2007 r. do 30.06.2009 r.	40
5.5. Wykaz osób odpowiedzialnych za działalność kontrolowanych jednostek	41
5.6. Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli	42
5.7. Wykaz ważniejszych aktów prawnych dotyczących tematyki kontroli.	43

1. Wprowadzenie

Temat kontroli nr P/09/157: **„Sprzedaż drewna z lasów państwowych stanowiących własność Skarbu Państwa, zarządzanych przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Olsztynie”.**

Kontrola planowa niekoordynowana, podjęta z inicjatywy Najwyższej Izby Kontroli, w ramach priorytetowego kierunku kontroli NIK na lata 2009-2011 „Państwo efektywnie zarządzające zasobami publicznymi” oraz obszaru badań „Zarządzanie i gospodarowanie majątkiem Skarbu Państwa”.

Uzasadnieniem podjęcia kontroli były sygnały i doniesienia prasowe o występowaniu nieprawidłowości przy sprzedaży drewna, mogące w niektórych przypadkach mieć podłoże korupcyjne. Istotną przesłanką były również liczne interpelacje poselskie dotyczące monopolistycznych praktyk stosowanych przez Lasy Państwowe. Podnoszono w nich, że ustalone zasady sprzedaży drewna faworyzują odbiorców ponadregionalnych, ograniczając dostęp do surowca drzewnego przedsiębiorcom działającym na rynku lokalnym.

Celem kontroli była ocena realizacji przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Olsztynie („RDLP”) oraz jednostki przez nią nadzorowane obowiązujących zasad handlu drewnem, jak również ocena skuteczności działań w zakresie windykacji należności za sprzedane drewno, a w szczególności, czy:

- przyjęte formy sprzedaży drewna zapewniały wszystkim zainteresowanym równy dostęp do jego zakupu,
- w procesie sprzedaży prawidłowo ustalano ceny drewna, a także prawidłowo udzielano bonifikat,
- w umowach sprzedaży należycie zabezpieczono interesy Skarbu Państwa,
- skutecznie windykowano należności za sprzedane drewno,
- RDLP należycie sprawowała nadzór nad procesem sprzedaży drewna przez jednostki jej podległe.

Kontrolą objęto lata 2007-2008 oraz I półrocze 2009 r., a czynności kontrolne przeprowadziła NIK Delegatura w Olsztynie w okresie od 18 czerwca do 29 października 2009 r. Łącznie skontrolowano 9 jednostek, w tym RDLP oraz osiem nadzorowanych przez nią nadleśnictw.

Kontrola w tych jednostkach została przeprowadzona z uwzględnieniem kryteriów kontroli określonych w art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.), tj. legalności, gospodarności, celowości i rzetelności.

Szczegółowy wykaz skontrolowanych jednostek przedstawiono w załączniku nr 5.1 do niniejszej Informacji.

2. Podsumowanie wyników kontroli

2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, ocenia działania RDLP i nadleśnictw w zakresie prowadzenia sprzedaży drewna.

W kontrolowanym okresie, w skali RDLP sprzedano ogółem 6.874,5 tys. m³ drewna (w tym 2.267,4 tys. m³ przez osiem skontrolowanych nadleśnictw), uzyskując z tego tytułu przychody w łącznej kwocie 1.056.448,2 tys. zł (odpowiednio kontrolowane nadleśnictwa 353.907,2 tys. zł). Nadleśnictwa nadzorowane przez RDLP rzetelnie ustalały wielkości drewna do sprzedaży. Realizowane formy i procedury sprzedaży surowca drzewnego były zgodne z określonymi w zarządzeniach Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. W umowach sprzedaży drewna (poza trzema na 791 zbadanych) należycie zabezpieczano interesy Skarbu Państwa. Skontrolowane nadleśnictwa legalnie i zasadnie stosowały obniżki (bonifikaty) cen surowca drzewnego.

Nieprawidłowości stwierdzone przez NIK dotyczyły:

- przyjęcia w Portalu Leśno-Drzewnym kryteriów, które nie zapewniały równego dostępu do zakupu drewna poprzez tę formę wszystkim przedsiębiorcom,
- sporadycznego wykorzystywania przez nadleśniczych możliwości naliczania w latach 2007-2008 kar umownych za nieodebrane przez kontrahentów drewno (zastosowano je tylko w dziesięciu przypadkach, na 373 umowy sprzedaży drewna niezrealizowanych), a tym samym nieuzyskania dodatkowych przychodów z tego tytułu w kwocie 539,4 tys. zł,
- nie zawsze skutecznego dochodzenia zaległych należności za sprzedane drewno.

Ponadto NIK stwierdziła występowanie niekorzystnych dla rentowności Lasów Państwowych zjawisk dotyczących:

- zmniejszenia się przychodów ze sprzedaży drewna przy jednoczesnym wzroście kosztów jego pozyskania (spadek wskaźnika produktywności kosztowej, mierzonego jako stosunek wartości sprzedaży do kosztów jej uzyskania, z 3,29 do 2,85),
- wzrostu udziału należności przeterminowanych w należnościach ogółem z 12% do 19%.

NIK pozytywnie ocenia sprawowanie przez RDLP nadzoru nad procesem sprzedaży drewna przez podległe nadleśnictwa. Należy jednak zauważyć, iż w ramach tego nadzoru nie sprawdzano wykorzystywania przez nadleśniczych uprawnień do naliczania w latach 2007-2008 kar umownych za nieodebrane drewno, a zwłaszcza celowości odstępowania od ich naliczania.

2.2. Synteza wyników kontroli

1. Podstawowym sposobem sprzedaży drewna w badanym okresie były rokowania internetowe (przetargi ograniczone) prowadzone poprzez Portal Leśno-Drzewny, w którym oferty zakupu surowca drzewnego składane przez przedsiębiorców, były oceniane automatycznie przez system, na podstawie kryteriów określonych przez Dyrektora Generalnego LP.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że jednym z kryteriów oceny ofert, mającym istotny wpływ na wybór nabywcy, była tzw. historia kupiecka nabywcy drewna. W ocenie NIK, stosowanie takiego kryterium było działaniem niecelowym, gdyż ograniczało dostęp do surowca drzewnego w Portalu podmiotom, które wcześniej nie były kontrahentami Lasów Państwowych.

Drewno zbywano również w innych formach, m.in. na aukcjach internetowych w aplikacji E-drewno, w sprzedaży detalicznej, a od 2009 r. w nowoutworzonym kanale dystrybucji – systemowe aukcje internetowe.

Sprzedaż detaliczną kontrolowane nadleśnictwa realizowały w oparciu o regulaminy i cenniki wprowadzone zarządzeniami nadleśniczych. *[opis str. 13-17].*

2. Nadzorowane przez RDLP nadleśnictwa rzetelnie ustalały wielkości drewna do sprzedaży w danym roku, gdyż podstawą do określenia ilości i wartości poszczególnych gatunków i sortymentów drewna były: etat roczny pozyskania, szacunki brakarskie, a także wytyczne RDLP w sprawie sposobu ustalenia cen jednostkowych sprzedaży poszczególnych gatunków i sortymentów.

Globalną ilość i wartość drewna planowanego do sprzedaży określano w rocznych planach finansowo-gospodarczych (nadleśnictw i zbiorczo RDLP), a z uwzględnieniem gatunków i sortymentów – w planach sprzedaży drewna.

Zdecydowaną większość masy drewna, zgodnie z zasadami określonymi w zarządzeniach Dyrektora Generalnego LP planowano sprzedać w Portalu, tj. od 78,1% w 2007 r. do 83,7 % w 2008 r. jej ogółu. *[opis str. 17-18].*

3. W badanym okresie nadleśnictwa nadzorowane przez RDLP w Olsztynie realizowały sprzedaż drewna według form sprzedaży i procedur zgodnych z ustalonymi przez Dyrektora Generalnego LP.

W 2007 r., w skali RDLP sprzedano ogółem 2.997,2 tys. m³ drewna (106,6% ilości planowanej), uzyskując z tego tytułu przychody w wysokości 475.022,8 tys. zł (111,4% planu wartościowego). Przekroczenie planowanych wielkości wynikało głównie ze sprzedaży masy drewna nie ujętej w planie finansowo-gospodarczym (pozyskanej w ramach usuwania skutków śniegołomów i wiatrołomów), a także osiągnięcia średniej ceny sprzedaży wyższej o 4,5% od planowanej.

W 2008 r. sprzedano ogółem 2.675,0 tys. m³ (o 10,7% mniej niż w 2007 r.) wykonując w pełni plan rzeczowy. Pod względem finansowym plan został natomiast zrealizowany w 95,5%, co wynikało głównie z uzyskania niższej od zaplanowanej (o 4,7%) średniej ceny sprzedaży, m.in. w związku z załamaniem się rynku drewna i stosowaniem obniżki cen drewna, na które występował mniejszy popyt.

W I półroczu 2009 r. sprzedano ogółem 1.202,3 tys. m³ drewna o wartości 165.389,9 tys. zł, co stanowiło odpowiednio 48,8% oraz 47,2% planu rocznego. *[opis str. 18-19].*

4. Systemy informatyczne wykorzystywane w badanym okresie do ewidencjonowania sprzedaży drewna nie pozwalały na generowanie w RDLP danych dotyczących ilości sprzedanego drewna w rozbiciu na stosowane formy sprzedaży, mimo że w procesie planowania były one ustalane.

Zdaniem NIK, monitorowanie handlu drewnem według poszczególnych form sprzedaży powinno być prowadzone nie tylko w celu rozliczenia nadleśnictw z wykonania planów sprzedaży, ale również wewnętrznej oceny skuteczności funkcjonowania obowiązujących form sprzedaży w praktyce i ewentualnego wnioskowania zmian w tym zakresie. W związku z tym, dopiero w toku kontroli z inicjatywy NIK ustalono w RDLP ilość drewna sprzedanego w latach 2007-2009 (I półrocze), poprzez Portal, a w skontrolowanych nadleśnictwach również w aplikacji E-drewno oraz w sprzedaży detalicznej. *[opis str. 20-22].*

5. W latach 2007-2009 (I półrocze) wystąpiła zmiana w strukturze sprzedanego surowca drzewnego. W ogólnej masie sprzedanego drewna, grubizna ogółem stanowiła 96-97%, przy czym udział grubizny iglastej systematycznie zmniejszał się (z 73,9% do 64,7%), wzrastał zaś grubizny liściastej (z 23,1% do 31,0%).

W skali RDLP średnia cena sprzedaży jednego metra sześciennego drewna ogółem obniżyła się ze 158,5 zł w 2007 r. do 155,5 zł w 2008 r. (o 1,9%) oraz do 137,6 zł w I półroczu 2009 r. (niższa o 13,2 % od uzyskanej w 2007 r. oraz o 11,5% od uzyskanej w 2008 r.).

Podobna tendencja w strukturze sprzedaży oraz średnich cenach miała miejsce we wszystkich ośmiu kontrolowanych nadleśnictwach.

Istotny wpływ na ceny sprzedaży drewna w 2008 r. miało m.in. zastosowanie bonifikat cen na sortymenty surowca drzewnego, na które występował najniższy popyt. Nadleśnictwa prawidłowo stosowały obniżki cen, których udzielano w okresach, wysokościach oraz w gatunkach i sortymentach zgodnych z decyzjami dyrektora RDLP. *[opis str. 22-23].*

6. Niekorzystnie kształtowała się relacja przychodów ze sprzedaży drewna do kosztów ich uzyskania. Stwierdzono bowiem, że przy zmniejszeniu się uzyskanych w skali

RDLP przychodów ze sprzedaży w 2008 r. w porównaniu do 2007 r. o 12,4%, koszty jego pozyskania wzrosły o 1,0%, pomimo mniejszej o 10,7% ilości sprzedanego surowca.

W rezultacie, produktywność kosztowa sprzedaży zmniejszyła się w tym okresie z 3,29 do 2,85. Zauważyć należy, że w kontrolowanych nadleśnictwach, wraz ze zmniejszaniem się tego wskaźnika obniżały się osiągnięte przez nie wyniki finansowe. *[opis str. 24]*.

7. Rzetelnie rozpatrywane były przez kontrolowane nadleśnictwa reklamacje dotyczące jakości sprzedanego surowca drzewnego.

Ilość i wartość reklamowanego drewna była znikoma i stanowiła odpowiednio 0,2% i 0,08% w ogólnej ilości i wartości sprzedanego drewna w badanym okresie. *[opis str. 25]*.

8. Unormowania zawarte w umowach sprzedaży drewna gwarantowały ich prawidłową realizację. Pozytywnie NIK ocenia przyjęte w tych umowach formy zabezpieczenia interesów Skarbu Państwa.

Stosowano przedpłaty, a w umowach z odroczonym terminem płatności - głównie gwarancje bankowe oraz ubezpieczenia należności lub cesje praw z lokat bankowych.

W trzech umowach, na 791 zbadanych, zawartych w badanym okresie na sprzedaż drewna, nienależycie zabezpieczono jednak interes Skarbu Państwa, w efekcie czego windykacja należności od jednego z kontrahentów była nieskuteczna. *[opis str. 25-27]*.

9. W latach 2007-2008 nie wykorzystywano w kontrolowanych nadleśnictwach możliwości naliczania kar, które zgodnie z umowami sprzedaży drewna można było kontrahentom naliczyć, m. in. w przypadku gdy rezygnowali oni z odbioru drewna w ilościach umownych. Tym samym, Lasy Państwowe pozbawiły się dodatkowych przychodów z tego tytułu. Zdaniem NIK, naliczanie kar mających na celu m.in. dyscyplinowanie odbiorców drewna, powinno być zasadą stosowaną przez jednostki organizacyjne Lasów Państwowych, a nie wyjątkiem. Nadleśnictwa powinny kierować się bowiem dbałością o finanse LP, a nie interesem odbiorców.

W 2007 r. kary te naliczono i wyegzekwowano wobec czterech kontrahentów (stanowiło to 4,2% umów niezrealizowanych) na kwotę 5,3 tys. zł, a w 2008 r. wobec sześciu (2,2% umów niezrealizowanych) na kwotę 16,1 tys. zł, podczas gdy wysokość tych kar mogłaby wynieść odpowiednio 117,0 tys. zł oraz 422,4 tys. zł. Zaniechanie ich naliczania wynikało z uznawania przez nadleśniczych argumentów nabywców drewna, którzy jako przyczyny odstąpienia od umów wskazywali na trudną sytuację ekonomiczną (ze względu na spadek popytu na wyroby tartaczne), wysokie ceny drewna i koszty transportu. Brak

naliczania kar, nadleśniczowie uzasadniali też obawami utraty dotychczasowych odbiorców.

W ocenie NIK, dowolność w decydowaniu o naliczaniu, bądź nie kary umownej wskazuje na istnienie mechanizmu korupcjogennego, który powoduje występowanie podwyższonego ryzyka zachowań o charakterze korupcyjnym.

Zauważyć należy, że zgodnie z zarządzeniem nr 89 Dyrektora Generalnego LP, w umowach zawieranych na sprzedaż drewna w 2009 r. wyeliminowano dowolność w naliczaniu kary umownej. *[opis str. 27-28]*.

10. W okresie objętym kontrolą niekorzystnie zwiększyły się należności przeterminowane za drewno sprzedane przez nadleśnictwa zgrupowane w RDLP z 3.354,3 tys. zł do 4.165,3 tys. zł (o 24,2%), a ich udział w należnościach ogółem z 12,0% do 19,0%

Na 30 czerwca 2009 r., należności wątpliwe i utracone wyniosły 1.780,4 tys. zł (42,7% ogółu należności przeterminowanych), przy czym 1.398,0 tys. zł (78,5% wątpliwych i utraconych) stanowiły należności powstałe z tytułu sprzedaży drewna przed 2007 r. Pozostała kwota 382,4 tys. zł dotyczyła należności zaistniałych w okresie objętym kontrolą, w tym aż 371,4 tys. zł (97,1%) przypadało na jednego kontrahenta, z którym zawarto nienależycie zabezpieczone umowy sprzedaży drewna.

Spośród ośmiu skontrolowanych nadleśnictw, w czterech skutecznie windykowano zaległe należności za sprzedane drewno.

W pozostałych czterech nadleśnictwach objętych kontrolą, na stan należności przeterminowanych istotny wpływ miały zaległości z tytułu sprzedaży drewna przed 2007 r. W nadleśnictwach tych nie zawsze też skuteczne było, pomimo podejmowanych czynności windykacyjnych, dochodzenie tych należności, co wynikało również z braku zastosowania wystarczających zabezpieczeń płatności. *[opis str. 29-32]*.

11. NIK pozytywnie ocenia sprawowanie przez RDLP nadzoru nad sprzedażą drewna przez podległe nadleśnictwa. Rzetelnie realizowano także nadzór i kontrolę wewnętrzną w skontrolowanych nadleśnictwach.

NIK zwraca jednak uwagę, iż w ramach sprawowanego nadzoru RDLP nie sprawdzała wykorzystywania przez nadleśniczych uprawnień do naliczania w latach 2007-2008 kar umownych z tytułu nieodebrania drewna przez kontrahentów, a zwłaszcza celowości odstępowania od ich naliczania. *[opis str. 32-34]*.

12. W wyniku kontroli ujawniono nieprawidłowości w wymiarze finansowym (uszczuplenia środków) na łączną kwotę 946,1 tys. zł *[opis str. 26-27, 33 i 37]*.

2.3. Uwagi końcowe i wnioski

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że przyjęcie w realizowanym systemie sprzedaży drewna tzw. historii kupieckiej, będącej jednym z kryteriów oceny ofert, ograniczało znaczenie ceny, stanowiącej mechanizm popytu i podaży. Stosowanie tego kryterium zniekształcało konkurencję na rynkach surowca drzewnego, a przede wszystkim uniemożliwiało dokonywanie zakupu drewna w podstawowej formie sprzedaży (w Portalu) przez podmioty, które nie były wcześniej kontrahentami Lasów Państwowych.

Mając na uwadze dostosowanie systemu sprzedaży drewna do warunków wolnorynkowych, a także celowość monitorowania handlu drewnem według poszczególnych form sprzedaży, w wystąpieniu skierowanym do Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych wnioskowano o podjęcie działań zmierzających do:

- zapewnienia wszystkim podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą w zakresie przerobu drewna, dostępu do surowca drzewnego na równych zasadach,
- dostosowania systemów informatycznych Lasów Państwowych do ewidencjonowania sprzedaży drewna według faktycznie realizowanych form sprzedaży.

Niezależnie od konieczności realizacji wniosków szczegółowych, przekazanych kierownikom skontrolowanych jednostek, w ocenie NIK wskazane jest podjęcie przez dyrektora RDLP oraz nadleśniczych adekwatnych kroków zarządczych zwiększających rentowność Lasów Państwowych, w tym zwłaszcza zmierzających do poprawy relacji przychodów ze sprzedaży drewna do kosztów ich uzyskania.

3. Ważniejsze wyniki kontroli

3.1. Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych

3.1.1. Stan prawny

1. Podstawowym aktem prawnym określającym m.in. zasady gospodarki leśnej jest **ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach**¹.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 tej ustawy, lasami stanowiącymi własność Skarbu Państwa zarządza Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe („PGL LP”), a nadzór nad tym podmiotem oraz nad gospodarką leśną w tych lasach sprawuje minister właściwy do spraw środowiska (art. 4 ust. 4 oraz art. 5 ust. 1 pkt 1).

W art. 6 ust. 1 pkt 1 i pkt 6 ustawy o lasach określono, że gospodarką leśną jest działalność w zakresie m.in. pozyskiwania i sprzedaży drewna, a podstawowym dokumentem tej gospodarki jest plan urządzenia lasu opracowywany dla określonego obiektu, zawierający opis i ocenę stanu lasu oraz cele, zadania i sposoby prowadzenia gospodarki leśnej. Plan ten sporządza się na 10 lat i powinien zawierać m.in. zadania dotyczące ilości przewidzianego do pozyskania drewna (art. 18 ust. 1 i ust. 4 pkt 3 lit. a ustawy o lasach).

PGL LP, w myśl art. 32 ust. 1 i ust. 2 ustawy o lasach, jest państwową jednostką organizacyjną nie posiadającą osobowości prawnej reprezentującą Skarb Państwa w zakresie zarządzanego mienia, w skład której wchodzi: Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych, regionalne dyrekcje Lasów Państwowych, nadleśnictwa oraz inne jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

Lasami Państwowymi kieruje Dyrektor Generalny (przy pomocy dyrektorów regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych), który m.in. inicjuje, organizuje oraz koordynuje przedsięwzięcia na rzecz racjonalnej gospodarki leśnej (art. 33 ust. 1 i ust. 3 pkt 3 ustawy o lasach). Zgodnie natomiast z art. 34 pkt 2c ustawy o lasach, dyrektor regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych m.in. inicjuje, koordynuje oraz nadzoruje działalność nadleśniczych, a także organizuje wspólne przedsięwzięcia nadzorowanych jednostek w zakresie ochrony lasu i racjonalnej gospodarki leśnej.

Gospodarkę leśną w nadleśnictwie, na podstawie planu urządzenia lasu, prowadzi samodzielnie nadleśniczy i w tym zakresie odpowiada za stan lasu (art. 35 ust. 1 ustawy o lasach). W szczególności nadleśniczy m.in. reprezentuje Skarb Państwa w stosunkach cywilnoprawnych w zakresie swojego działania, kieruje nadleśnictwem oraz inicjuje, koordynuje i nadzoruje działalność pracowników nadleśnictwa.

¹ Dz. U. z 2005 r. Nr 45, poz. 435 ze zm.

Lasy państwowe prowadzą działalność na zasadzie samodzielności finansowej i pokrywają koszty działalności z własnych przychodów (art. 50 ustawy o lasach), a rokiem obrachunkowym w Lasach Państwowych jest rok kalendarzowy (art. 51 ww. ustawy).

2. Prowadzenie gospodarki finansowej w Lasach Państwowych uregulowane zostało w **rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 1994 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe**².

Zgodnie z § 6 ust. 1 tego rozporządzenia, podstawą gospodarki finansowej jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych są sporządzone przez nie roczne plany finansowo-gospodarcze zawierające: zadania rzeczowe, przychody ze sprzedaży, koszty działalności i wynik finansowy. Plany finansowo-gospodarcze regionalnych dyrekcji (zatwierdzane przez Dyrektora Generalnego LP), obok planu własnego, obejmują plany nadleśnictw, zatwierdzane przez dyrektorów regionalnych dyrekcji LP (§ 6 ust. 2 ww. rozporządzenia). W § 25 rozporządzenia RM określono, że do jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych stosuje się przepisy w sprawie zasad prowadzenia rachunkowości.

3. W badanym okresie, sposoby prowadzenia sprzedaży drewna przez PGL LP uregulowane były trzema zarządzeniami Dyrektora Generalnego LP, tj. **Nr 52/2006 z dnia 23 października 2006 r.**, dotyczące sprzedaży w 2007 r., **Nr 52 A z dnia 31 października 2007 r.** (sprzedaż w 2008 r.) i **Nr 89/2008 z dnia 20 listopada 2008 r.** (sprzedaż w 2009 r.).

3.1.2. Uwarunkowania ekonomiczno-organizacyjne

Sektory gospodarki oparte na drewnie mają istotne znaczenie dla rozwoju całej polskiej gospodarki. Ich udział w tworzeniu produkcji globalnej wynosi 4,3%, a w wartości dodanej brutto 3%. Generują one 11% produkcji sprzedanej przemysłu i koncentrują 7% zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw³.

Według stanu na koniec 2008 r. w zarządzie PGL LP było 7.064,4 tys. ha lasów stanowiących własność Skarbu Państwa (78% ogółu lasów w Polsce), z czego 617,3 tys. ha (8,7%) zarządzanych przez 33 nadleśnictwa nadzorowane przez RDLP w Olsztynie⁴.

Lasy Państwowe są największym dostawcą surowca drzewnego na rynku krajowym. Wielkość podaży drewna ustalana jest w planach urządzenia lasu, w których określa się 10-letni etat użytkowania głównego, wyrażony w miąższości grubizny netto. Ilość drewna do pozyskania w danym roku („etat roczny”) stanowi dziesiątą część

² Dz. U. Nr 134, poz. 692

³ „Gospodarka drewnem prowadzona przez PGL LP” – materiały informacyjne na posiedzenie Sejmowej Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, Warszawa październik 2009 r.

⁴ Raport o stanie lasów w Polsce sporządzony przez PGL LP, Warszawa, czerwiec 2009 r.

sumy 10-letnich etatów nadleśnictw. Przyjęty w Polsce sposób wyliczania etatu cięć oparty jest na zasadzie reprodukcji rozszerzonej, co pozwalało na przeznaczenie do corocznej sprzedaży 60-65% przyrostu mąszszości drzewostanów. Zaprojektowany w planach urzędzenia lasu etat użytkowania w nadleśnictwach RDLP w ciągu ostatnich 5 lat stanowił ok. 60% przyrostu bieżącego masy drewna.

Przy pozyskiwaniu drewna do sprzedaży w ramach tego etatu realizowano zasady zawarte w art. 7 i 8 ustawy o lasach, w myśl których zrównoważoną gospodarkę leśną prowadzi się m.in. z uwzględnieniem racjonalnej gospodarki produkcji drewna oraz zgodnie z zasadami powszechnej ochrony lasów, a także powiększania zasobów leśnych.

Sprzedaż drewna ma fundamentalne znaczenie dla funkcjonowania całej gospodarki leśnej, zwłaszcza realizacji zadań związanych z hodowlą i ochroną lasu. Oferta sprzedaży drewna przez Lasy Państwowe w danym roku jest sumą indywidualnych ofert sprzedaży, sporządzanych przez poszczególne nadleśnictwa.

W 2007 r., w skali PGL LP sprzedano (wraz z zużyciem drewna przez jednostki organizacyjne LP na własne potrzeby) ogółem 33.494 tys. m³ drewna, w tym 3.016 tys. m³ (9%) przez nadleśnictwa nadzorowane przez RDLP w Olsztynie, a w 2008 r. odpowiednio 32.284 tys. m³ oraz 2.695 tys. m³ (8,3%). W 2009 r. PGL LP planowało sprzedać 32.379 tys. m³ drewna, z czego 2.483 tys. m³ (7,7%) w RDLP w Olsztynie.

Przychody ze sprzedaży drewna stanowią główne źródło przychodów Lasów Państwowych. W badanym okresie ich udział w przychodach ogółem nadleśnictw nadzorowanych przez RDLP kształtował się na poziomie 86-88%.

3.2. Istotne ustalenia kontroli.

3.2.1. Funkcjonowanie systemu sprzedaży drewna w RDLP oraz nadzorowanych nadleśnictwach

W latach 2007-2009 sposoby prowadzenia sprzedaży drewna przez Lasy Państwowe uregulowane były zarządzeniami Nr 52, 52A oraz 89 Dyrektora Generalnego LP. Podstawowym sposobem sprzedaży drewna w danym roku były rokowania internetowe (przetargi ograniczone) w **Portalu Leśno-Drzewnym** („Portal”), w którym nadleśnictwa zamieszczały oferty sprzedaży⁵. W latach 2007-2008 (zgodnie z zarządzeniami nr 52 i 52A)

⁵ Oferty na dany rok zamieszczane były jesienią roku poprzedniego i obejmowały one masę drewna w m³, wg gatunków, sortymentów i grup handlowych.

przewidziano również sprzedaż drewna poprzez **aplikację E-drewno**⁶, a ponadto wyodrębniano pulę do sprzedaży:

- **w systemie aukcyjnym i submisyjnym**⁷,
- **jednostkom organizacyjnym obowiązującym do zakupu drewna w trybie zamówień publicznych**⁸,
- **detalicznej**, tj. klientom (firmom i osobom fizycznym) kupującym drewno w celach niezwiązanych bezpośrednio z działalnością gospodarczą (m.in. drewno opałowe),
- **incydentalnej** – klientom (w tym gospodarstwom domowym i rolnym) zakupującym drewno opałowe, drewno na żerdzie, stemple budowlane oraz do wytwarzania rzeźb, architektury ogrodowej itp.

W 2009 r. zasadnicze zmiany w procedurach sprzedaży, wprowadzone zarządzeniem nr 89 Dyrektora Generalnego LP, polegały na stworzeniu nowego kanału dystrybucji, tj. wydzieleniu z puli drewna przewidzianej dla przedsiębiorców (zbywanej dotychczas w całości w Portalu) 30% jej ogółu do sprzedaży rynkowej w ramach „**systemowych aukcji internetowych w aplikacji E-drewno**”. Umożliwiał on nowym podmiotom wejście na rynek, przy czym cena była jedynym kryterium wyboru nabywcy drewna, co NIK ocenia pozytywnie. Kolejną zmianą było organizowanie przetargów w Portalu i ww. aukcji w okresach półrocznych.

Wprowadzone zarządzeniem nr 52 Dyrektora Generalnego LP nowe zasady sprzedaży drewna były przedmiotem szkoleń nadleśniczych organizowanych przez RDLP. W okresie od sierpnia 2006 r. do lutego 2007 r. przeprowadzono 10 takich szkoleń, na których przekazano m.in. informacje o funkcjonowaniu nowego systemu sprzedaży drewna, a także o administrowaniu aplikacji E-drewno. Ponadto, w grudniu 2008 r. RDLP przeszkoliła pracowników nadleśnictw w zakresie przeprowadzania systemowych aukcji internetowych w aplikacji E-drewno (nowej formy sprzedaży wprowadzonej od 2009 r.).

⁶ Program informatyczny współpracujący z Portalem jako system aukcji internetowych, w których można było zakupić drewno w ciągu całego roku. Kryteriami oceny oferty była cena oraz termin płatności, a w licytacji mogły uczestniczyć także osoby fizyczne. W formie tej zbywano drewno niesprzedane w Portalu, nieodebrane przez klientów oraz pozyskane w ciągu roku w związku z wystąpieniem gradacji owadów oraz w wyniku usuwania skutków stanów siły wyższej (m.in. wichury, znaczne opady mokrego śniegu).

⁷ Dotyczyło to surowca drzewnego, którego cena była ściśle związana z jego charakterystyką (wysoką jakością lub wyjątkowymi cechami). W tych systemach drewno sprzedawane było po jego pozyskaniu i skoncentrowaniu w jednym miejscu do oględzin przez potencjalnych nabywców. Aukcja polegała na przeprowadzeniu licytacji, zaś submisja na konkursie ofert, a jedynym kryterium oceny oferty była zaproponowana przez nabywcę cena.

⁸ Prowadzącym działalność gospodarczą, w ramach której drewno stanowi bezpośredni materiał produkcyjny (do przerobu w celu wytworzenia wyrobów). Do tej grupy nabywców zaliczono zwłaszcza: tartaki należące do samorządu terytorialnego, samorządowe wytwórnie palet i wszelkie jednostki sektora finansów publicznych, zajmujące się wytwarzaniem produktów z drewna okrągłego.

Według dyrektora RDLP, system sprzedaży w Portalu i aplikacji E-drewno był przejrzysty, zabezpieczał interesy Skarbu Państwa i zapewniał dostęp do zakupu drewna na warunkach konkurencyjnych przedsiębiorcom funkcjonującym na rynku drzewnym oraz rozpoczynającym działalność gospodarczą. Eliminował on uznaniowość w sprzedaży i pozwalał na racjonalną i efektywną gospodarkę drewnem, szczególnie poprzez aplikację E-drewno, umożliwiając sprzedaż drewna pozyskanego w następstwie stanów siły wyższej, a także trudnozbywalnego. System ten może być udoskonalany poprzez poszukiwanie rozwiązań w kierunku jego większej elastyczności (w zależności od sytuacji gospodarczej na rynku drzewnym), z dążeniem do jednego sposobu sprzedaży w aplikacji E-drewno.

Według nadleśniczych kontrolowanych nadleśnictw, system sprzedaży drewna spełnił oczekiwania w zakresie ujednolicenia procedury sprzedaży, a także był przejrzysty. Wskazali oni również, że system ten umożliwiał w praktyce:

- dotarcie do szerokiego grona potencjalnych odbiorców, a także pozwalał na zakup surowca w ciągu całego roku,
- sprzedaż drewna z uwzględnieniem występujących kierunków i trendów na rynku drzewnym, a także w pełni pozwalał na prowadzenie racjonalnej i efektywnej gospodarki drewnem,
- poprzez aplikację E-drewno szybkie zagospodarowanie surowca drzewnego, pozyskanego w wyniku usuwania skutków „stanów siły wyższej”, których podmioty z rynku lokalnego nie byłyby w stanie zakupić.

W ocenie nadleśniczych, dotychczasowy system sprzedaży powinien być niewątpliwie nadal udoskonalany, w zależności od panującej sytuacji na rynku drzewnym, a wprowadzane modyfikacje zmierzać do pełniejszego uwolnienia rynku sprzedaży drewna, gdzie tylko ceny zaproponowane przez klientów będą warunkiem zakupu surowca.

Ustalono, że oferty zakupu surowca drzewnego składane przez przedsiębiorców w Portalu, były oceniane automatycznie przez system komputerowy, na podstawie przyjętych w zarządzeniach Dyrektora Generalnego LP kryteriów. Ich liczba zmniejszyła się z dwunastu w 2007 r. do dwóch w 2009 r., co niewątpliwie wpłynęło na uproszczenie procedury sprzedaży drewna w Portalu. NIK zwraca jednak uwagę, że w okresie tym, jednym z kryteriów oceny ofert była tzw. historia kupiecka nabywcy drewna⁹, której waga w ocenie ogólnej wynosiła 50% w latach 2007-2008 oraz 20% w 2009 r.

⁹ W latach 2007-2008 kryterium tym było posiadanie przez przedsiębiorcę historii zakupu surowca (maksymalna liczba punktów przyznawana była podmiotom, które współpracowały z Lasami Państwowymi 12 lat i więcej) oraz przebiegu tej historii w aspekcie dotychczasowych kierunków zakupu i ilości drewna nabywanego w danym nadleśnictwie. W 2009 r. była to wartość zakupu drewna w okresie rozliczeniowym (od 1 października 2007 r. do 30 września 2008 r.).

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli, w dobie mechanizmów wolnorynkowych stosowanie ww. kryterium wyboru oferty nie powinno mieć miejsca. Ograniczało ono bowiem dostęp do zakupu drewna w Portalu podmiotom, które wcześniej nie były kontrahentami Lasów Państwowych. Wprawdzie podmioty te miały możliwość zakupu drewna w otwartym systemie aukcji internetowych w aplikacji E-drewno, jednak jego ilość była znacznie mniejsza niż w Portalu, a ceny jednostkowe wyższe, co wykazały ustalenia kontroli NIK w ośmiu nadleśnictwach. Na przykład, w *Nadleśnictwie Jedwabno*, średnia cena drewna w aplikacji E-drewno w 2007 r. była wyższa o 18,0 zł /m³, a w 2008 r. o 27 zł/m³ od ceny w Portalu, tj. odpowiednio o 11,3% i 16,4%.

Również Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w decyzji z dnia 29 grudnia 2008 r.¹⁰ uznał, że uzależnianie warunków sprzedaży drewna od posiadania historii zakupu drewna oraz od jej przebiegu, stanowiło praktykę ograniczającą konkurencję. W związku z tym nakazał zaniechanie jej stosowania, nakładając na PGL LP karę pieniężną w wysokości 1,5 mln zł. W uzasadnieniu decyzji podano m.in., że do UOKiK wpływały liczne skargi od przedsiębiorców zajmujących się przetwórstwem drewna oraz zawiadomienia o stosowaniu przez PGL LP praktyk ograniczających konkurencję. Skarżący wskazywali, iż do rokowań internetowych w Portalu nie byli dopuszczani nabywcy drewna bez tzw. historii zakupu, co stawiało ich z góry na straconych pozycjach.

W badanym okresie sprzedaż detaliczną drewna, o której mowa w zarządzeniach Dyrektora Generalnego LP, kontrolowane nadleśnictwa realizowały w oparciu o regulaminy i cenniki wprowadzone stosownymi zarządzeniami nadleśniczych.

3.2.2. Realizacja planów sprzedaży drewna w latach 2007-2009

1. Planowanie sprzedaży drewna

Nadleśnictwa nadzorowane przez RDLP rzetelnie ustalały wielkości drewna do sprzedaży, bowiem podstawą do określenia ilości i wartości poszczególnych gatunków i sortymentów drewna w danym roku były:

- etat roczny pozyskania, ustalany na poziomie 1/10 etatu dziesięcioletniego użytkowania głównego lasu, przyjętego w planie urządzenia lasu (pul),
- szacunki brakarskie sporządzane do końca czerwca roku poprzedzającego rok gospodarczy, w których ujęta ilość drewna do pozyskania wynikała z rocznego etatu cięć oraz określonej w pul powierzchni zabiegów pielęgnacyjno-hodowlanych,

¹⁰ Decyzja Nr DOK – 9/2008

- wytyczne RDLP w sprawie sposobu ustalania cen jednostkowych sprzedaży poszczególnych gatunków i sortymentów drewna, zgodnie z którymi do planu sprzedaży w 2007 r. przyjęto ceny wyjściowe na poziomie średnich cen uzyskanych w okresie dziewięciu miesięcy roku poprzedniego, w 2008 r. – odpowiednio siedmiu miesięcy roku 2007 (ze wzrostem w wysokości 2%), a w 2009 r. – ceny uzyskane w okresie od 1 sierpnia 2006 r. do 31 lipca 2008 r.

Globalną ilość i wartość drewna planowanego do sprzedaży w nadleśnictwach i zbiorczo w RDLP, określano w rocznych planach finansowo-gospodarczych, a z uwzględnieniem gatunków i sortymentów (wg ilości, ceny jednostkowej oraz wartości) - w planach sprzedaży drewna, w których wykazywano również masę i wartość drewna na własne potrzeby nadleśnictw. W dokumentach tych uwzględniano także drewno pochodzące z zapasów roku poprzedniego.

Pulę drewna do sprzedaży w RDLP w danym roku według form sprzedaży (m.in. Portal, aukcje i submisje, detal i sprzedaż incydentalna, potrzeby własne nadleśnictw) ustalał Dyrektor Generalny LP stosownymi decyzjami.

Według planów finansowo-gospodarczych, w 2007 r. w skali RDLP przewidywano sprzedać ogółem 2.812,0 tys. m³ drewna o wartości 426.554,6 tys. zł (w średniej cenie 151,7 zł/ m³), w 2008 r. – 2.671,6 tys. m³ za 435.735,0 tys. zł (163,0 zł/m³), a w 2009 r. – 2.462,0 tys. m³ za 350.537,5 tys. zł (142,4 zł/m³). Zdecydowaną większość masy drewna, tj. 78,1% ogółu w 2007 r. oraz 83,4% w 2008 r., planowano sprzedać za pośrednictwem Portalu. W 2009 r. do sprzedaży w Portalu oraz poprzez systemowe aukcje internetowe w aplikacji E-drewno przeznaczono 83,7% ogółu drewna. Pozostałe drewno przeznaczono głównie do sprzedaży odbiorcom detalicznym (13,7% ogółu drewna w 2007 r., 15,8% w 2008 r. i 18,4% w 2009 r.) oraz na potrzeby własne nadleśnictw (odpowiednio 18,3 tys. m³, 20,3 tys. m³ i 21,1 tys. m³).

Tabela 1. *Procentowy udział drewna planowanego do sprzedaży w Portalu w kontrolowanych nadleśnictwach w latach 2007-2009:*

Nadleśnictwo	2007 r.	2008 r.	2009 r.*
Górowo Iławeckie	86,3	88,9	88,7
Iława	75,8	77,3	75,4
Jedwabno	95,0	91,0	93,0
Miłomłyn	78,8	91,5	79,0
Mragowo	77,5	80,2	81,5
Orneta	80,5	78,5	87,9
Susz	75,6	77,5	76,9
Szczytno	90,0	88,0	87,0

* Dotyczy udziału drewna planowanego do sprzedaży łącznie w Portalu oraz poprzez systemowe aukcje internetowe w aplikacji E-drewno.

2. Realizacja sprzedaży drewna

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działania RDLP oraz nadleśnictw odnośnie sprzedaży drewna w badanym okresie. Stwierdzono bowiem, że realizowane formy i procedury sprzedaży surowca drzewnego były zgodne z określonymi w zarządzeniach Dyrektora Generalnego LP (nr 52, 52A oraz 89).

W kontrolowanym okresie, w skali RDLP sprzedano ogółem 6.874,5 tys. m³ drewna (w tym 2.267,4 tys. m³ przez osiem skontrolowanych nadleśnictw), uzyskując z tego tytułu przychody w łącznej kwocie 1.056.448,2 tys. zł (odpowiednio kontrolowane nadleśnictwa 353.907,2 tys. zł)¹¹. W poszczególnych latach, sprzedaż drewna w skali RDLP oraz w kontrolowanych nadleśnictwach była następująca:

- W 2007 r. sprzedano ogółem 2.997,2 tys. m³ drewna (106,6% ilości planowanej) o wartości 475.022,8 tys. zł (111,4% planu pod względem wartościowym). W przypadku zaś ośmiu kontrolowanych nadleśnictw, plan rzeczowy zrealizowano lub przekroczono w siedmiu, a finansowy w pięciu nadleśnictwach. Przekroczenie planowanych wielkości wynikało ze sprzedaży, nie ujętej w planie finansowo-gospodarczym, dodatkowej ilości drewna pozyskanego w ramach usuwania skutków śniegołomów i wiatrołomów, a także osiągnięcia wyższej o 6,8 zł/m³ (o 4,5%) średniej ceny sprzedaży od przyjętej w planie. Spośród kontrolowanych nadleśnictw, sprzedaż takiego drewna miała miejsce w czterech nadleśnictwach, tj. **Ilawie** (18 tys. m³, w wyniku czego przekroczono plan rzeczowy o 8,7%, a finansowy o 14,5%), **Miłomłynie** (50 tys. m³, o 20,6% i 22,1%), **Mrągowie** (12,9 tys. m³, o 8,8% i 13,2%) oraz **Suszu** (7 tys. m³, przekroczenie o 3,9% planu rzeczowego). Niepełna realizacja planu rzeczowego i finansowego wystąpiła w dwóch nadleśnictwach, tj. **Górowie Ilaweckim** (wykonano je odpowiednio w 93,8% i w 97,4%), a finansowego w **Ornecie** (97,9%). Niewykonanie planu sprzedaży w Górowie Ilaweckim, według wyjaśnień nadleśniczego, spowodowane było tym, że odbiorcy drewna spoza terenu działalności nadleśnictwa, w celu zabezpieczenia sobie odpowiedniej ilości surowca, zgłaszali swoje oferty w kilku nadleśnictwach, przy czym ze względu na koszty transportu, odbierali drewno z najbliższych nadleśnictw. Niepełną realizację planu finansowego w Ornecie nadleśniczy wyjaśnił natomiast występowaniem w 2007 r. na terenie dwóch leśnictw wirusa ptasiej grypy, co wstrzymało planowane pozyskiwanie i sprzedaż drewna wielkowskrajowego z tych terenów, a w konsekwencji zmianę w strukturze sprzedaży, poprzez zwiększenie ilości zbytu średniowskrajowego o niższej cenie jednostkowej.

¹¹ Zestawienie planu i wykonania sprzedaży drewna w latach 2007-2008 oraz I półroczu 2009 r. w skali RDLP oraz w kontrolowanych nadleśnictwach stanowi załącznik nr 5.2 do Informacji.

- W 2008 r. sprzedano ogółem 2.675,0 tys. m³ (o 10,7% mniej niż w 2007 r.), wykonując w pełni plan sprzedaży pod względem ilościowym (100,1%), zaś pod względem wartościowym zrealizowany został w 95,5%. Przychody ze sprzedaży drewna wyniosły 416.035,5 tys. zł (o 19.699,5 tys. zł mniej od planowanych), a w porównaniu do uzyskanych w 2007 r. były one mniejsze o 58.987,3 tys. zł (o 12,4%). Niewykonanie planu finansowego sprzedaży drewna wynikało głównie z uzyskania niższej o 7,6 zł/m³ (o 4,7%) średniej ceny sprzedaży od zaplanowanej, m.in. w związku z załamaniem się rynku drewna i stosowaniem obniżki cen surowca drzewnego. Z tych samych względów, planu finansowego nie wykonało sześć kontrolowanych nadleśnictw, tj. **Górowo Iławeckie** (89,1%), **Iława** (91,6%), **Jedwabno** (98,3%), **Mrągowo** (94,0%), **Orneta** (86,8%) i **Susz** (91,4%). Planu rzeczowego nie wykonano natomiast w **Górowie Iławeckim** (93,4%), **Ornecie** (96,4%) i **Suszu** (92,9%), głównie z powodu spadku popytu na drewno wielkowymiarowe liściaste, które w strukturze sprzedaży tych nadleśnictwach stanowiło od 20% do 43%.
- W I półroczu 2009 r. sprzedano ogółem 1.202,3 tys. m³ drewna (48,8% planu rocznego) o wartości 165.389,9 tys. zł (47,2% planu). Skontrolowane osiem nadleśnictw sprzedało łącznie 352,2 tys. m³ (29,3% ogółu drewna w RDLP) za łączną kwotę 49.121,0 tys. zł (29,7%), przy czym stopień wykonania rocznego planu rzeczowo-finansowego był zróżnicowany i wahał się odpowiednio od 36,8% i 34,0% w **Nadleśnictwie Orneta** do 59,4% i 59,0% w **Nadleśnictwie Miłomłyn**.

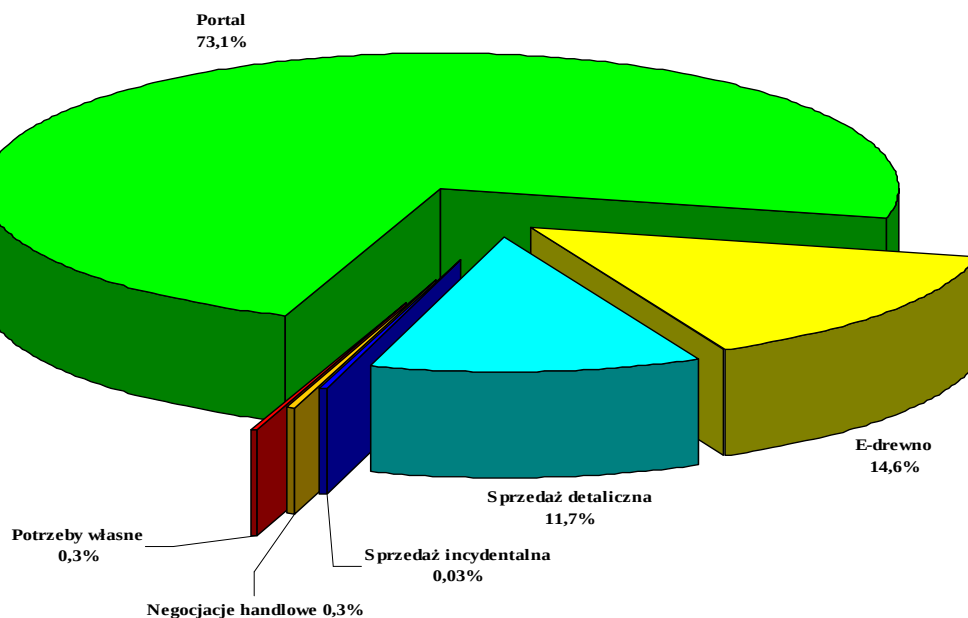
Funkcjonujące w Lasach Państwowych systemy informatyczne wykorzystywane w badanym okresie do ewidencjonowania sprzedaży drewna, umożliwiały w RDLP monitorowanie sprzedaży poszczególnych gatunków i sortymentów pod względem ilościowym i wartościowym oraz kierunków sprzedaży według odbiorców. Nie pozwalały one jednak na generowanie danych dotyczących sprzedaży drewna w poszczególnych formach sprzedaży, wprowadzonych przez Dyrektora Generalnego LP. W związku z tym, nie było możliwe ustalenie w RDLP, m.in. ilości i wartości drewna sprzedanego przez nadzorowane nadleśnictwa w Portalu, aplikacji E-drewno oraz pozostałych formach, mimo że w procesie planowania sprzedaży były one uwzględnione. Dopiero na wniosek NIK, m.in. w celu ustalenia stopnia realizacji sprzedaży drewna w Portalu, RDLP uzyskała z poszczególnych nadleśnictw dane w tym zakresie. Według wyjaśnień naczelnika Wydziału Handlu i Gospodarki Drewnem, z punktu widzenia RDLP informacje takie nie mają znaczenia, gdyż sprzedaż drewna odbywa się w nadleśnictwach, które zobowiązane są do rozliczania poszczególnych umów. Najwyższa Izba Kontroli nie kwestionuje obowiązku rozliczania umów sprzedaży drewna przez nadleśnictwa, jednak zwraca uwagę, że monitorowanie przez RDLP handlu drewnem według poszczególnych form sprzedaży powinno być prowadzone nie tylko w celu rozliczenia nadleśnictw z wykonania planów

sprzedaży, ale również wewnętrznej oceny skuteczności funkcjonowania obowiązujących form sprzedaży w praktyce i ewentualnego inicjowania zmian w tym zakresie.

Z uzyskanych w toku kontroli NIK informacji z poszczególnych nadleśnictw wynika, że w 2007 r. za pośrednictwem Portalu sprzedano w skali RDLP ogółem 2.261,9 tys. m³ drewna (95,5% ilości oferowanej), w 2008 r. - 2.093,5 tys. m³ (93,6%), a w I półroczu 2009 r. – 612,8 tys. m³ (84,3%). W kontrolowanych nadleśnictwach odsetek ten był zróżnicowany, tj. w 2007 r. wynosił on od 76,9% w **Ilawie** do 100,0% w **Szczytnie**, w 2008 r. odpowiednio od 80,8% w **Suszu** do 100,0% w **Ilawie** oraz **Jedwabnie**, a w I półroczu 2009 r. od 71,9% w **Ornecie** do 98,2% w **Jedwabnie**.

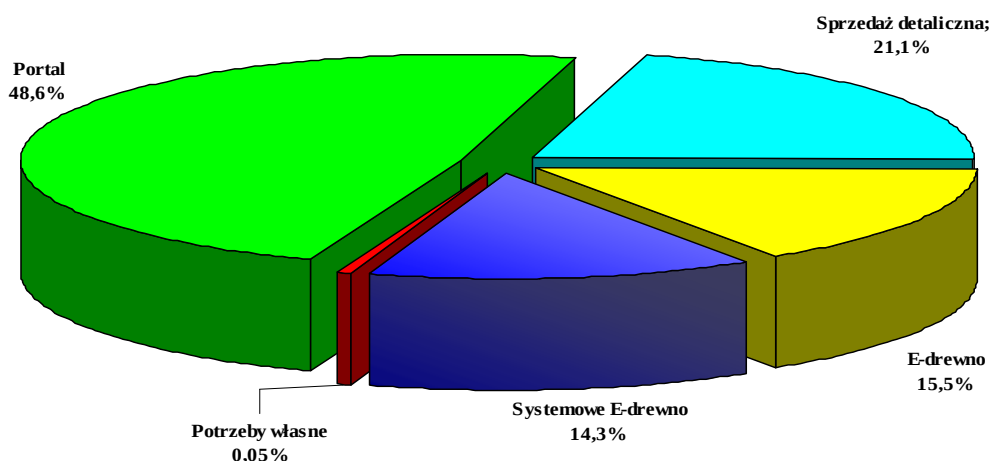
W latach 2007-2008 kontrolowane nadleśnictwa sprzedały w Portalu 1.404,2 tys. m³ drewna (73,1% ogółu sprzedaży), w aplikacji E-drewno – 279,7 tys. m³ (14,6%), a odbiorcom detalicznym – 224,5 tys. m³ (11,7%). W I półroczu 2009 r. w Portalu sprzedano 172,0 tys. m³ (48,6% ogółu), w E-drewnie – 54,8 tys. m³ (15,5%), w systemowym E-drewnie – 50,7 tys. m³ (14,3%) oraz 74,5 tys. m³ (21,1%) odbiorcom detalicznym¹².

Wykres 1. *Udział form sprzedaży drewna w kontrolowanych nadleśnictwach w latach 2007-2008:*

¹² Patrz załącznik nr 5.3 do Informacji

Wykres 2. *Udział form sprzedaży drewna w kontrolowanych nadleśnictwach w I półroczu 2009 r.:*

W okresie objętym kontrolą, systematycznie zmniejszała się liczba nabywców drewna, z 982 w 2007 r. do 910 w 2008 r. (o 7,3%) i do 704 w I półroczu 2009 r. Największy udział wśród nabywców drewna, stanowili kontrahenci zainteresowani zakupem surowca drzewnego w ilości do jednego tys. m³.

Tabela 2. *Liczba nabywców drewna według ilości zakupionego surowca:*

Wielkość sprzedaży	2007 r.		2008 r.		I półrocze 2009 r.	
	Liczba nabywców	%	Liczba nabywców	%	Liczba Nabywców	%
do 1,0 tys. m ³	674	68,6	646	71,0	572	81,3
od 1,0 tys. do 5,0 tys. m ³	242	24,7	204	22,4	107	15,2
powyżej 5,0 tys. m ³	66	6,7	60	6,6	25	3,5
RAZEM	982	100,0	910	100,0	704	100,0

3. Struktura sprzedaży oraz kształtowanie się cen drewna

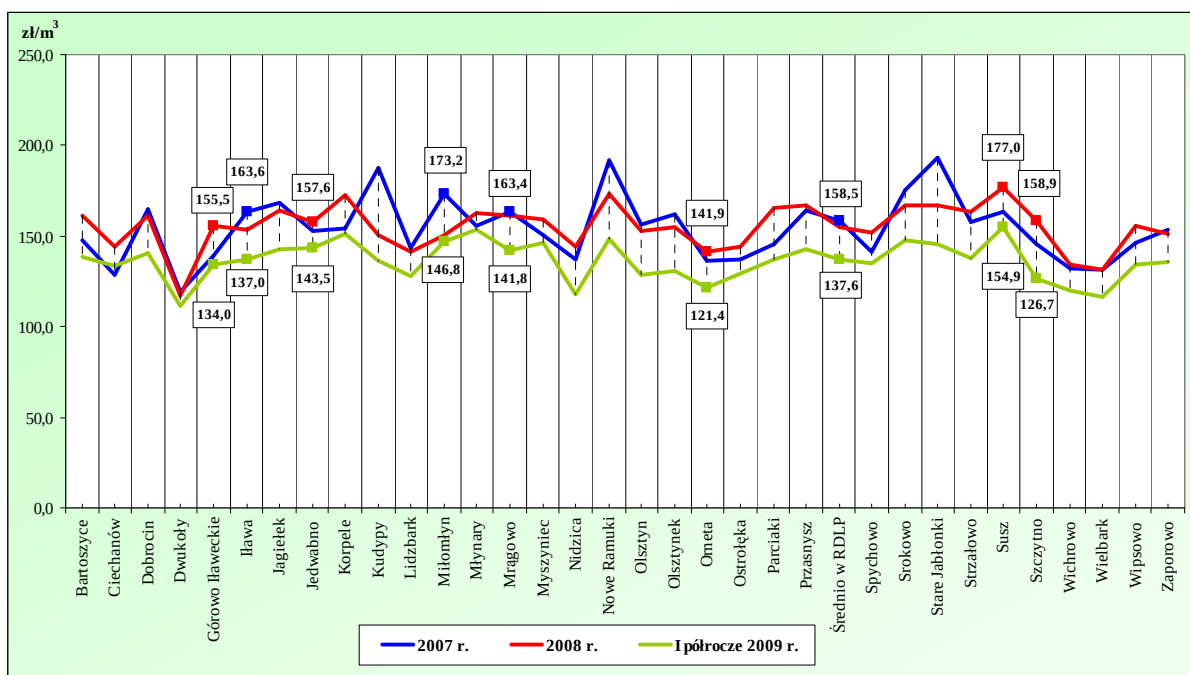
Największy udział w sprzedaży drewna w badanym okresie przypadła na grubiznę (96-97% masy całkowitej), w tym iglasta stanowiła 73,9% sprzedaży ogółem w 2007 r., 71,1% w 2008 r. i 64,7% w I półroczu 2009 r., a liściasta odpowiednio 23,1%, 25,4% i 31,0%. W grubiznie iglastej zmniejszał się systematycznie udział drewna wielkowymiarowego w sprzedaży ogółem z 37,7% w 2007 r. do 32,4% w 2008 r. i do 24,7% w I półroczu 2009 r., wzrastał zaś średniowymiarowego z 36,2%, do 38,7% i do 40,1%. W grubiznie liściastej, udział sprzedaży drewna wielkowymiarowego

utrzymywał się na zbliżonym poziomie (10,3%-10,5%), a średniowymiarowego wzrastał (12,8%, 15,4% oraz 20,5%).

W skali RDLP odnotowano spadek średniej ceny drewna ogółem ze 158,5 zł/m³ w 2007 r. do 155,5 zł/m³ w 2008 r. (o 1,9%) oraz do 137,6 zł/m³ w I półroczu 2009 r. (mniejsza o 13,2% od uzyskanej w 2007 r. i o 11,5% od uzyskanej w 2008 r.). Spadek średniej ceny w 2008 r. (w porównaniu z 2007 r.) spowodowany był głównie zmniejszeniem się o 2,3% ceny grubizny iglastej (drewna średniowymiarowego), natomiast w I półroczu 2009 r., w porównaniu z 2008 r. obniżyły się ceny grubizny iglastej i liściastej odpowiednio o 11,8% i 9,7%.

W kontrolowanych nadleśnictwach średnia cena sprzedaży drewna ogółem zmniejszyła się ze 160,5 zł/m³ w 2007 r. do 156,8 zł/m³ w 2008 r. (o 2,3%) i do 139,2 zł/m³ w I półroczu 2009 r. (mniejsza o 13,3% od uzyskanej w 2007 r. i o 11,2% w 2008 r.) W 2008 r. spadek ceny dotyczył wyłącznie grubizny iglastej, zaś w I półroczu 2009 r. w grubiznie iglastej i liściastej. Uzyskana w 2008 r. średnia cena sprzedaży drewna spadła w trzech nadleśnictwach, tj. **Miłomłyn** (o 12,9%), **Ilawa** (o 6,1%) i **Mrągowo** (o 1,2%), a w pozostałych pięciu była wyższa, w tym w największym stopniu w **Górowie Iławeckim** (o 11,5%). W I półroczu 2009 r., w stosunku do 2008 r., we wszystkich ośmiu nadleśnictwach uzyskano niższe średnie ceny drewna ogółem, w tym w największym stopniu w **Szczytnie** (o 20,3%) i **Ornecie** (o 14,5%).

Wykres 3. Średnie ceny sprzedaży drewna ogółem w nadleśnictwach nadzorowanych przez RDLP w latach 2007-2009:

Na wykresie etykietami oznaczono ceny minimalne i maksymalne, uzyskane przez osiem skontrolowanych nadleśnictw oraz średnio w RDLP.

Istotny wpływ na ceny sprzedaży drewna w 2008 r. miały również zastosowane (w okresie od 1 czerwca do 31 grudnia tego roku) bonifikaty cen na sortymenty surowca drzewnego objętego sprzedażą w Portalu, na które występował najniższy popyt. W sprawie tej, zgodnie z decyzjami Dyrektora Generalnego LP, dyrektor RDLP upoważnił nadleśniczych do bonifikowania cen niektórych sortymentów drewna (m.in. wielkowymiarowego tartaczego liściastego i iglastego, wielkowymiarowego sklejkowego bukowego, średniowymiarowego iglastego) w wysokości do 10% ceny umownej. Nadleśnictwa prawidłowo stosowały obniżki cen drewna bowiem udzielano ich w okresach, wysokościach oraz w gatunkach i sortymentach, zgodnych z decyzjami dyrektora RDLP w sprawie bonifikowania cen surowca drzewnego.

4. Produktywność kosztowa sprzedaży drewna

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że przy zmniejszeniu się w 2008 r. w porównaniu z 2007 r. uzyskanych w skali RDLP przychodów ze sprzedaży drewna o 12,4%, koszty jego pozyskania wzrosły o 1,0%, pomimo mniejszej o 10,7% ilości sprzedanego surowca. W rezultacie, produktywność kosztowa sprzedaży, mierzona jako stosunek wartości sprzedaży do kosztów jej uzyskania, zmniejszyła się w tym okresie z 3,29 do 2,85. Podobnie, we wszystkich objętych kontrolą nadleśnictwach odnotowano spadek produktywności kosztowej sprzedaży, wskazujący na niekorzystnie kształtującą się relację przychodów ze sprzedaży drewna do kosztów ich uzyskania. W najwyższym stopniu wskaźnik ten zmniejszył się w **Nadleśnictwie Miłomłyn**, tj. z 3,8 do 2,5 (co wynikało ze spadku przychodów ze sprzedaży o 31,4%, przy jednoczesnym wzroście kosztów uzyskania tych przychodów o 5,1%) oraz w **Nadleśnictwie Szczytno** – odpowiednio z 3,5 do 3,0 (przychody zwiększyły się o 15,6%, zaś koszty wzrosły o 37,3%).

Tabela 3. *Przychody ze sprzedaży drewna, koszty ich uzyskania oraz produktywność kosztową sprzedaży drewna w kontrolowanych nadleśnictwach:*

Nadleśnictwo	Przychody ze sprzedaży drewna (tys. zł)			Koszty uzyskania przychodów (tys. zł)			Produktywność	
	2007 r.	2008 r.	% [3:2]	2007 r.	2008 r.	% [6:5]	2007 r.	2008 r.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Łława	30 319,0	16 101,3	53,1	8 927,5	4 950,6	55,5	3,4	3,3
Susz	27 629,7	17 718,1	64,1	8 455,6	5 468,7	64,7	3,3	3,2
Miłomłyn	48 468,5	33 243,9	68,6	12 701,9	13 353,5	105,1	3,8	2,5
Orneta	8 158,6	7 518,1	92,1	2 947,7	3 153,0	107,0	2,8	2,4
Mragowo	16 572,5	15 385,3	92,8	4 572,5	4 644,8	101,6	3,6	3,3
Jedwabno	19 377,4	19 776,5	102,1	6 237,5	6 643,1	106,5	3,1	3,0
Szczytno	12 364,8	14 288,1	115,6	3 494,1	4 798,6	137,3	3,5	3,0
Górowo Ił.	8 148,5	9 716,2	119,2	3 185,1	3 866,9	121,4	2,6	2,5

Wskaźnik produktywności kosztowej sprzedaży drewna w kontrolowanych nadleśnictwach odzwierciedlał również ich wynik finansowy. I tak, m.in. w **Nadleśnictwie Górowo Iławeckie**, gdzie wskaźnik ten zmniejszył się z 2,6 w 2007 r. do 2,5 w 2008 r., ujemny wynik finansowy brutto zwiększył się w tym okresie z 304,4 tys. zł do 438,4 tys. zł, a **Nadleśnictwie Orneta** (wskaźnik zmniejszył się z 2,8 do 2,4) wynik ujemny wzrósł z 28,2 tys. zł do 173,0 tys. zł. Podobnie w **Nadleśnictwie Mrągowo** (wskaźnik produktywności kosztowej obniżył się z 3,6 do 3,3) dodatni wynik finansowy zmniejszył się z 2.312,8 tys. zł do 747,3 tys. zł, a w **Nadleśnictwie Szczytno** (wskaźnik zmniejszył się z 3,5 do 3,0) dodatni wynik zmalał z 934,6 tys. zł do 840,7 tys. zł.

5. Skargi i reklamacje dotyczące sprzedaży drewna.

W badanym okresie, zarówno do RDLP, jak również do ośmiu kontrolowanych nadleśnictw nie wpłynęły skargi odnośnie sprzedaży drewna. Nabywcy drewna, korzystając z zapisów zawartych w umowach kupna-sprzedaży drewna, w myśl których sprzedający odpowiadał za wady ukryte zbywanego surowca, zgłosili natomiast w badanym okresie do kontrolowanych nadleśnictw ogółem 541 reklamacji (od 35 w **Mrągowie** do 109 w **Jedwabnie**), dotyczących jakości 4,5 tys. m³ surowca drzewnego o wartości 830,1 tys. zł. Reklamujący wskazali, iż drewno to miało wady w postaci sinizny, pęknięć, krzywizny, zgnilizny wewnętrznej i obecności ciał obcych itp. Wszystkie reklamacje zostały przez nadleśniczych rozpatrzone, w wyniku czego obniżono wartość zareklamowanego drewna o 329,6 tys. zł (o 40,0%). Zauważyć jednak należy, że udział takiego drewna w ogólnej ilości i wartości drewna sprzedanego w tym okresie przez kontrolowane nadleśnictwa był znikomy i stanowił on zaledwie 0,2% masy i 0,08% wartości sprzedanego surowca.

3.2.3. Zabezpieczenie interesów Skarbu Państwa w umowach sprzedaży drewna

Sprzedaż drewna, w ilościach ustalonych w Portalu i w systemie E-drewno, prowadzona była przez nadleśniczych na podstawie umów sporządzonych wg wzorów otrzymanych z RDLP, które zawierały unormowania gwarantujące równość stron i prawidłowość ich realizacji. W latach 2007-2008 oraz I półroczu 2009 r., nadleśniczkowie kontrolowanych nadleśnictw zawarli ogółem 3.481 umów z nabywcami lokalnymi na sprzedaż 1.187,4 tys. m³ drewna. Ponadto, realizowali oni też umowy zawarte w ich imieniu przez Dyrektora Generalnego LP na sprzedaż drewna nabywcom krajowym oraz 71 umów zawartych przez dyrektora RDLP na sprzedaż nabywcom regionalnym (zakupującym drewno w więcej niż jednym nadleśnictwie) 1.323,6 tys. m³ drewna. Stwierdzono, że udział nabywców krajowych w zakupie drewna ogółem zmniejszył się z 27% w 2007 r. do 23% w 2009 r., wzrósł natomiast nabywców regionalnych z 13% do prawie 18%, zaś nabywców lokalnych był na zbliżonym poziomie (60-59%).

We wszystkich 71 umowach zawartych przez dyrektora RDLP oraz 720 objętych badaniami w kontrolowanych nadleśnictwach (21% ich ogółu¹³) określono m.in. terminy realizacji, sposób regulowania należności, kary umowne z tytułu niedotrzymania warunków umowy, a także formy zabezpieczenia interesów Skarbu Państwa. NIK pozytywnie, poza trzema przypadkami, ocenia przyjęte w badanych umowach formy zabezpieczenia interesów Skarbu Państwa¹⁴, gdyż w istotnym stopniu przyczyniły się do zminimalizowania ryzyka powstawania należności przeterminowanych, zaliczanych w RDLP do należności „wątpliwych i utraconych”. Formami tych zabezpieczeń były przedpłaty, a w przypadkach umów z odroczonym terminem płatności – głównie gwarancje bankowe oraz rzadziej stosowane ubezpieczenia należności lub cesje praw z lokat bankowych. W okresie objętym kontrolą, w ramach wykorzystania gwarancji bankowych, nadleśnictwa RDLP odzyskały 68,3 tys. zł należności przeterminowanych. O skuteczności gwarancji bankowej świadczy też fakt, że już tylko po wezwaniu kontrahentów do zapłaty, z jednoczesnym ostrzeżeniem o zamiarze jej wykorzystania, odbiorcy drewna uregulowali zaległości na łączną kwotę 4.869,6 tys. zł.

Przypadki nienależytego zabezpieczenia interesów Skarbu Państwa w umowach sprzedaży drewna stwierdzono natomiast w:

- **RDLP** - przy zabezpieczeniu należności z tytułu sprzedaży drewna jednej spółce. Zbiorcze zabezpieczenie umów kupna-sprzedaży drewna (podpisanych z nią przez 21 nadleśnictw) stanowiła umowa przelewu praw do odszkodowania, przysługującego spółce od towarzystwa ubezpieczeniowego z tytułu wykupienia polisy ubezpieczenia ryzyka kredytu kupieckiego. Ww. umowa przelewu praw została zawarta w styczniu 2008 r. przez byłego zastępcę dyrektora ds. ekonomicznych RDLP, wbrew jego wcześniejszemu stanowisku (wyrażonemu w piśmie do ww. kontrahenta w listopadzie 2007 r.), iż taka forma zabezpieczenia należności nie jest możliwa. Polisa ubezpieczeniowa przewidywała wypłatę odszkodowania wyłącznie w sytuacji, gdyby spółka nie otrzymywała płatności od swoich dłużników. W związku z tym, że spółka ta, zalegająca z zapłatą 371,4 tys. zł za odebrane drewno, nie miała wierzytelności u innych podmiotów, towarzystwo ubezpieczeniowe odmówiło RDLP wypłaty odszkodowania z ww. polisy. Ze względu na toczące się postępowanie upadłościowe wobec omawianej spółki, nieuregulowana należność została przez RDLP zgłoszona syndykowi masy upadłości.

¹³ Wyboru umów do badań w nadleśnictwach dokonano metodą doboru losowego z interwałem z ewidencji umów (po 30 umów w każdym roku).

¹⁴ O zapewnienie należytego zabezpieczenia umów sprzedaży drewna, NIK wnioskowała w związku z ustaleniami kontroli P/05/101 – „Pozyskanie i sprzedaż drewna w PGL LP w latach 2002-2004”, koordynowanej przez Departament Środowiska, Rolnictwa i Zagospodarowania Przestrzennego.

- **Nadleśnictwie Szczytno** – w jednej umowie z marca 2009 r. nie wykazano w ogóle formy ustanowionego zabezpieczenia, co według wyjaśnień nadleśniczego wynikało z przeoczenia.
- **Nadleśnictwie Mrągowo** – w jednej umowie z grudnia 2006 r., dotyczącej sprzedaży drewna w 2007 r., zabezpieczeniem należności był depozyt pieniężny, tj. forma nie przewidziana w obowiązującym w tym czasie zarządzeniu Dyrektora Generalnego LP.

Również kontrole przeprowadzone przez RDLP wykazały m.in., że w **Nadleśnictwie Orneta** w dwóch umowach na sprzedaż drewna w 2007 r. określono wprowadzić, że zabezpieczeniem była ustanowiona cesja praw z lokaty, to jednak brakowało umów cesji, a w jednej umowie, której zabezpieczeniem była gwarancja bankowa, posiadano tylko pismo informujące o poręczeniu. W **Nadleśnictwie Górowo Iławeckie** w pięciu umowach sprzedaży drewna w 2007 r. jako zabezpieczenie należności przyjęto niedopuszczalną formę (przewłaszczenie rzeczy ruchomych).

NIK negatywnie ocenia niewykorzystanie przez nadleśnictwa możliwości uzyskania w latach 2007-2008 dodatkowych przychodów z tytułu kar, które zgodnie z umowami zawartymi na sprzedaż drewna w tym okresie można było naliczyć, m.in. w przypadku rezygnacji przez nabywców z odbioru surowca drzewnego w ilościach zakontraktowanych. Stwierdzono bowiem, że mimo niezrealizowania w kontrolowanych nadleśnictwach 9% umów w 2007 r. (98 umów) oraz 19% w 2008 r. (275 umów), kary te nie były w ogóle naliczane lub stosowano je wobec znikomej liczby kontrahentów. I tak, w 2007 r. kary naliczono i wyegzekwowano jedynie w dwóch nadleśnictwach (**Orneta i Susz**), wobec czterech kontrahentów na łączną kwotę 5,3 tys. zł, podczas gdy łączna wysokość tych kar (wyliczona w toku kontroli NIK przez kontrolowane nadleśnictwa) mogła wynieść 117,0 tys. zł. W 2008 r. trzy nadleśnictwa (**Miłomłyn, Susz i Szczytno**) naliczyły i wyegzekwowały od sześciu odbiorców kary na łączną kwotę 16,1 tys. zł, a możliwa ich wysokość wyniosłaby 422,4 tys. zł.

Zaniechanie naliczania kar z tytułu nieodebrania umownych ilości drewna nadleśniczkowie wyjaśniali uznawaniem argumentów kontrahentów, którzy jako przyczyny odstąpienia od umów wskazywali na swoją trudną sytuację ekonomiczną, głównie ze względu na spadek popytu na wyroby tartaczne, wysokie ceny drewna i koszty transportu, a także uzasadniali obawą „utruty” dotychczasowych odbiorców.

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli, naliczanie kar zastrzeżonych w umowach z tytułu rezygnacji z odbioru surowca drzewnego powinno być bezwzględnie obowiązującą zasadą stosowaną przez jednostki organizacyjne LP, które prowadzą działalność na zasadzie samodzielności finansowej, pokrywając koszty działalności z własnych przychodów.

Zgodnie bowiem z § 14 ust. 1 pkt 1 lit. a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 1994 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej w PGL LP¹⁵, źródłem przychodów Lasów Państwowych są w szczególności wpływy ze sprzedaży drewna. Możliwość odstąpienia od naliczania kar, których celem jest m.in. dyscyplinowanie odbiorców drewna, powinna być zatem wyjątkiem, stosowanym w przypadkach korzystnych dla Lasów Państwowych. Nadleśnictwa powinny bowiem kierować się dbałością o finanse Lasów Państwowych, a nie interesem odbiorców, nawet powołujących się na trudności finansowe. NIK zwraca również uwagę na fakt, że Dyrektor Generalny LP zarządzeniem nr 89 nakazał jednostkom organizacyjnym Lasów Państwowych wprowadzenie do umów sprzedaży drewna na 2009 r. obowiązku zapłaty kar umownych w przypadku odstąpienia przez kupującego od umowy. Wyeliminowano tym samym stosowaną w latach 2007-2008 praktykę, wskazującą na dowolność w decydowaniu o naliczaniu kary umownej. W ocenie NIK, nieprawidłowości wskazujące na dowolność postępowania przy naliczaniu kar umownych świadczyły o istnieniu mechanizmu korupcjogennego, powodującego występowanie podwyższonego ryzyka zachowań o charakterze korupcyjnym.

Oddzielnego zasygnalizowania wymaga, że w okresie od 18 lutego do 12 września 2008 r. RDLP nie posiadała certyfikatu FSC¹⁶. O jego utracie, stosownie do polecenia zastępcy dyrektora RDLP wszyscy nadleśniczowie poinformowali swoich kontrahentów, w efekcie czego wielu z nich zrezygnowało z odbioru zakontraktowanych na 2008 r. ilości drewna. W takich przypadkach, zgodnie z zaleceniem dyrektora RDLP, nadleśniczowie nie naliczali kar umownych. W związku z trwającym sporem pomiędzy RDLP, a jednostką certyfikującą odpowiedzialną za utratę certyfikatu¹⁷, zastępca dyrektora RDLP, pismem z dnia 14 lipca 2009 r. polecił wszystkim nadleśniczym przygotowanie oceny strat, jakie nadleśnictwa poniosły wskutek rezygnacji przez kontrahentów z umów. Nadleśniczowie informowali, że wartość nieodebranego drewna wyniosła 7.079,2 tys. zł, przy czym jego większość sprzedano w aplikacji E-drewno, zaś drewno, na które nie było popytu pozostało na pniu. Utracone korzyści wynikające ze sprzedaży drewna, za które uzyskano jednak niższe ceny od ustalonych w „zerwanych umowach” w sześciu nadleśnictwach wyniosły 78,3 tys. zł. Między innymi w **Nadleśnictwie Miłomłyn**, sprzedając nieodebrane przez trzech kontrahentów 1,7 tys. m³ drewna innym podmiotom, uzyskano o 60,6 tys. zł mniej od wartości tego drewna ustalonej w pierwotnych umowach sprzedaży.

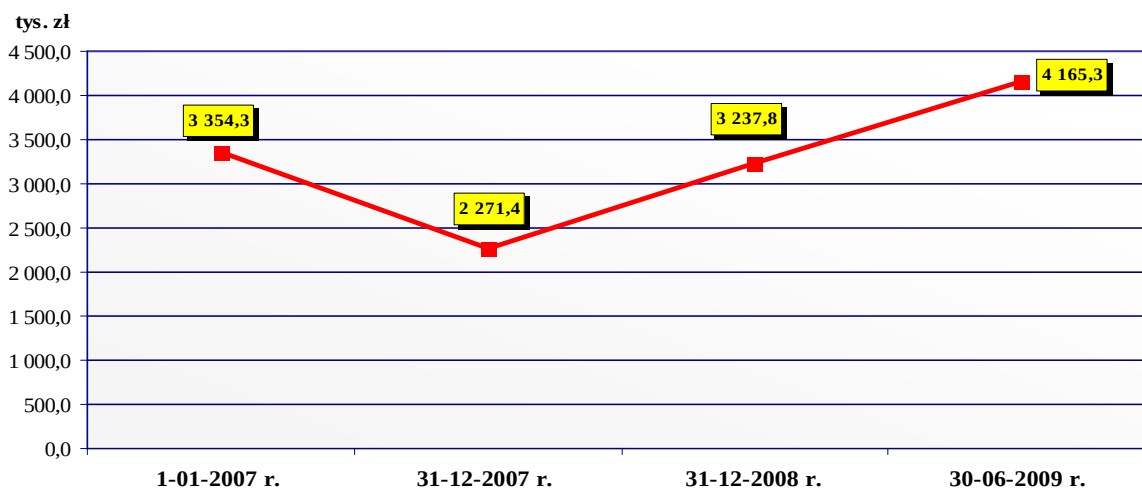
¹⁵ Patrz przypis nr 2.

¹⁶ Dokument potwierdzający, że zbywane drewno pochodzi z lasów o odpowiedzialnie prowadzonej gospodarce leśnej, zgodnej z międzynarodowymi standardami.

3.2.4. Należności za sprzedane drewno i ich windykacja

Niekorzystnie zwiększyły się należności przeterminowane za drewno sprzedane przez nadleśnictwa zgrupowane w RDLP z 3.354,3 tys. zł wg stanu na 1 stycznia 2007 r. do 4.165,3 tys. zł na 30 czerwca 2009 r., tj. o 24,2%, a ich udział w należnościach ogółem z 12,0% do 19,0%¹⁸. Należy jednak zauważyć, iż w skali RDLP, w należnościach przeterminowanych na koniec czerwca 2009 r., kwotę 2.385,0 tys. zł (57,3%) zakwalifikowano do „należności pewnych”, które mimo opóźnień były spłacane przez odbiorców drewna. Należności „wątpliwe i utracone” wynosiły natomiast 1.780,4 tys. zł (42,7%), z czego 1.398,0 tys. zł stanowiły należności powstałe przed 2007 r. Pozostała kwota 382,4 tys. zł dotyczyła należności zaistniałych w okresie objętym kontrolą, z czego aż 371,4 tys. zł (97,1%) przypadło na jednego dłużnika. NIK zwraca przy tym uwagę, że wstrzymanie sprzedaży drewna temu podmiotowi nastąpiło dopiero 13 sierpnia 2008 r., tj. po upływie 24 dni od stwierdzenia przez Nadleśnictwo Strzałowo niezapłacenia przez niego pierwszej transzy należności w wymaganym terminie (do 18 lipca 2008 r.). W konsekwencji, do czasu formalnego wstrzymania sprzedaży ww. spółce, zdażyła ona odebrać w trzech innych nadleśnictwach (Bartoszyce, Górowo Iławeckie i Miłomłyn) drewno o łącznej wartości 115,6 tys. zł.

Wykres 4. Wysokość należności przeterminowanych w skali RDLP, w okresie od 1 stycznia 2007 r. do 30 czerwca 2009 r.

¹⁷ Podmiot odpowiedzialny za przeprowadzenie audytu warunkującego nadanie certyfikatu, nie wywiązał się z terminowego przeprowadzenia tego audytu.

¹⁸ Patrz załącznik nr 5.4. do Informacji.

Niekorzystnie zwiększyły się też (w okresie od 1 stycznia 2007 r. do 30 czerwca 2009 r.) należności przeterminowane w ośmiu kontrolowanych nadleśnictwach z 864,7 tys. zł do 1.684,3 tys. zł (o 94,8%), a ich udział w należnościach przeterminowanych ogółem w RDLP zwiększył się z 25,8% do 40,4%¹⁹. Wzrost należności przeterminowanych wystąpił w sześciu nadleśnictwach, tj. **Górowie Iławeckim** (o 47,8%), **Jedwabnie** (o 37,5%), **Miłomłynie** (o 844,0%), **Mragowie** (o 179,7%), **Ornecie** (o 1,5%) i **Suszu** (ponad 63-krotnie). Jedynie w **Iławie** na koniec czerwca 2009 r. nie wystąpiły należności przeterminowane, a w **Szczytnie** zmniejszyły się one o 8,7%.

Skutecznie windykowano zaległe należności za sprzedane drewno w czterech skontrolowanych nadleśnictwach:

- **Iława** - od trzech dłużników zalegających na koniec 2008 r. z płatnościami na kwotę 91,6 tys. zł wyegzekwowano należności główne wraz z odsetkami, w terminie od 18 do 24 dni od daty powstania zaległości, w efekcie na koniec czerwca 2009 r. nie wystąpiły należności przeterminowane.
- **Jedwabno** - w pełni wyegzekwowano należności główne wraz z odsetkami od dłużników zalegających z płatnościami w latach 2007-2008 na łączną kwotę 80,4 tys. zł, a należności na koniec czerwca 2009 r., wynoszące 49,9 tys. zł wyegzekwowano w całości (wraz z odsetkami) w lipcu i sierpniu 2009 r.
- **Miłomłyn** - zaległości z 2007 r. zostały w pełni wyegzekwowane wraz z odsetkami, zaś należności na koniec czerwca 2009 r. wynoszące 121,8 tys. zł przypadało na dwóch dłużników za sprzedane drewno w II półroczu 2008 r. (53,1 tys. zł) oraz w I półroczu 2009 r. (68,7 tys. zł). W przypadku kwoty 53,1 tys. zł nadleśnictwo wysłało do dłużnika wezwania do zapłaty, a w sierpniu 2008 r. dalszą windykację przejęła RDLP. Zadłużenie natomiast w kwocie 68,7 tys. zł dłużnik uregulował w całości wraz z należnymi odsetkami w lipcu i sierpniu 2009 r.
- **Mragowo** - z kwoty 150,1 tys. zł należności przeterminowanych na 30 czerwca 2009 r., w lipcu wyegzekwowano 88,5 tys. zł (wraz z odsetkami). Pozostałe należności przeterminowane, w łącznej kwocie 61,6 tys. zł, dotyczyły dwóch dłużników z tytułu sprzedaży drewna w 1998 r. (21,4 tys. zł) oraz w 2008 r. (40,2 tys. zł). Windykację kwoty 40,2 tys. zł prowadzi RDLP, natomiast w przypadku kwoty 21,4 tys. zł, nadleśnictwo windykowało ją od 2004 r. w postępowaniu upadłościowym, obejmującym likwidację majątku dłużnika. Dotychczas ostateczny plan podziału kwot uzyskanych w wyniku likwidacji majątku dłużnika nie został ustalony.

¹⁹ Patrz załącznik nr 5.4 do Informacji

W pozostałych czterech nadleśnictwach, na stan należności przeterminowanych na koniec czerwca 2009 r. istotny wpływ miały zaległości powstałe z tytułu sprzedaży drewna przed 2007 r. W nadleśnictwach tych nie zawsze skuteczne było także, pomimo podejmowanych czynności windykacyjnych (wezwania do zapłaty, powództwa sądowe, egzekucje komornicze), dochodzenie tych należności. I tak, w nadleśnictwach:

- **Orneta** – należności wynoszące 336,2 tys. zł na koniec czerwca 2009 r. dotyczyły czterech dłużników, w tym 271,0 tys. zł stanowiły należności za drewno zakupione w latach 2000-2004 przez dwóch dłużników, a 65,2 tys. zł – za drewno zakupione w I półroczu lat 2008 – 2009. Skuteczna była tylko windykacja należności od jednego podmiotu, który do końca lipca 2009 r. w pełni uregulował swoje zobowiązania wynoszące 60,0 tys. zł wraz z należnymi odsetkami (650 zł). O jej skuteczności zdecydowało należyte zabezpieczenie umowy sprzedaży drewna, poprzez umowę przelewu wierzytelności z rachunku lokaty terminowej tego podmiotu na kwotę 60,0 tys. zł. Nieskuteczne było natomiast, pomimo podjętych czynności windykacyjnych, dochodzenie należności od pozostałych trzech dłużników, których zobowiązania na koniec I półrocza 2009 r. wyniosły łącznie 276,2 tys. zł, a należne odsetki od tego zadłużenia - 215,5 tys. zł. W odniesieniu do tych dłużników nie zastosowano wystarczającego zabezpieczenia płatności, co spowodowało konieczność prowadzenia długotrwałej egzekucji komorniczej w celu odzyskania należności za sprzedane drewno.
- **Górowo Iławeckie** - nieskuteczne było, pomimo podejmowanych czynności windykacyjnych, dochodzenie należności od trzech dłużników, których zobowiązania na koniec czerwca 2009 r. wyniosły łącznie 77,3 tys. zł, a należne odsetki od tego zadłużenia wyniosły do tego okresu 78,9 tys. zł. Zobowiązania te powstały z tytułu sprzedaży drewna w 1998 r. (26,3 tys. zł), w 2000 r. (20,4 tys. zł) i w I półroczu 2008 r. (30,6 tys. zł). Zaznaczyć należy, że w przypadku dwóch dłużników (zalegających na łączną kwotę 56,9 tys. zł) windykacja należności może być nieskuteczna, ze względu na ogłoszenie upadłości tych podmiotów.
- **Susz** - należności przeterminowane na koniec czerwca 2009 r. dotyczyły pięciu dłużników, przy czym trzech z nich, zalegających na łączną kwotę 18,7 tys. zł, uregulowało swoje zobowiązania w lipcu 2009 r. po wezwaniach nadleśnictwa. Pozostałe należności przeterminowane w łącznej kwocie 593,8 tys. zł przypadały na dwóch dłużników, w tym 8,8 tys. zł dotyczyło dłużnika za drewno sprzedane w 2003 r., a 585,0 tys. zł dłużnika za drewno zbyte w I półroczu 2009 r. W wyniku działań windykacyjnych podjętych wobec pierwszego dłużnika (wezwania do zapłaty, powództwo sądowe, egzekucja komornicza) z kwoty zobowiązań wynoszących na koniec grudnia 2003 r. ogółem 13,3 tys. zł, w latach 2004-2006 wyegzekwowano 4,5 tys. zł, a na pozostałą należność (8,8 tys. zł) nadleśnictwo otrzymało we wrześniu 2009 r. postanowienie komornika o jej uwzględnieniu w planie podziału kwoty 185,0 tys. zł, uzyskanej z licytacji nieruchomości dłużnika. Zastrzeżenia NIK budzi natomiast

postępowanie nadleśnictwa wobec drugiego dłużnika, który płatności za zakupione drewno regulował z opóźnieniem wynoszącym od 81 do 216 dni w stosunku do umownych terminów. Do zakończenia kontroli NIK nie podejmowano bowiem działań na rzecz wyegzekwowania od niego odsetek naliczonych w wysokości 35,3 tys. zł.

- **Szczytno** - należności na koniec czerwca 2009 r. dotyczyły dwóch spółek, w tym jednej za drewno zakupione w latach 1999-2000 o wartości 156,9 tys. zł, a drugiej za drewno nabyte w latach 2001-2005 (147,1 tys. zł). W przypadku pierwszej spółki, której upadłość ogłoszono w listopadzie 2000 r., należności nadal są dochodzone w sądowym postępowaniu egzekucyjnym, prowadzonym wobec członków zarządu. W odniesieniu natomiast do drugiej do spółki (wykreślonej z KRS w sierpniu 2008 r.), po umorzeniu przez komornika postępowania egzekucyjnego (w czerwcu 2006 r.), nadleśnictwo nie podejmowało do czasu kontroli NIK dalszych działań windykacyjnych. Nadleśniczy wyjaśnił, że spowodowane było to uzyskiwaniem informacji o nieposiadaniu przez tę spółkę i jej wspólników majątku podlegającego zajęciu, a dalsze czynności generowałyby koszty. Zdaniem NIK, nadleśnictwo nie wyczerpało jednak wszystkich przewidzianych prawem możliwości dochodzenia tej należności, gdyż nie skorzystało z wyjawienia majątku dłużnika (art. 913 ustawy z 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego) oraz z możliwości egzekucji z majątków wspólników (art. 31 ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych).

3.2.5. Nadzór i kontrola nad procesem sprzedaży drewna

1. Nadzór sprawowany przez RDLP oraz Inspekcję Lasów Państwowych²⁰

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia sprawowanie przez RDLP nadzoru nad sprzedażą drewna przez podległe nadleśnictwa. Był on prowadzony, stosownie do rozwiązań przyjętych w regulaminach organizacyjnych przez Wydział Handlu i Gospodarki Drewnem, do którego należało m.in. nadzorowanie oraz koordynowanie działalności nadleśnictw w zakresie zasad sprzedaży drewna, polityki cenowej i handlowej oraz realizacji planów zagospodarowania pozyskanego drewna. Wydział ten odpowiadał także za prawidłowość windykacji należności z tytułu sprzedaży drewna.

W badanym okresie, pracownicy Wydziału przeprowadzili ogółem 16 kontroli w 13 nadleśnictwach, w tym w trzech nadleśnictwach (Dobrocin, Górowo Iławeckie i Orneta) dwukrotnie. Kontrolowano zwłaszcza: realizację umów kupna - sprzedaży, stan

²⁰ Zgodnie z regulaminem organizacyjnym Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych, Inspekcja Lasów Państwowych jest komórką organizacyjną (podległą bezpośrednio Dyrektorowi generalnemu LP) kierowaną przez głównego inspektora LP, wykonującą m.in. zadania w zakresie kontroli instytucjonalnej, przeprowadzającą kontrole działalności jednostek organizacyjnych LP oraz inne kontrole na polecenie Dyrektora generalnego LP.

zapasów drewna i możliwości jego zagospodarowania, stosowanie bonifikat cenowych oraz uzyskiwane przychody ze sprzedaży drewna. W wyniku tych kontroli stwierdzono nieprawidłowości, polegające m.in. na:

- braku aktualnych harmonogramów sprzedaży (w nadleśnictwach Myszyniec, Górowo Iławeckie, Bartoszyce, Ciechanów i Orneta),
- nieprawidłowych formach zabezpieczenia umów z odroczonym terminem płatności (Górowo Iławeckie, Bartoszyce, Ostrołęka, Orneta),
- reprezentowaniu w umowach nabywców drewna przez osoby nieposiadające potwierdzonego notarialnie pełnomocnictwa (Górowo Iławeckie, Bartoszyce i Ostrołęka),
- zagrożeniu deprecjacją 700 m³ drewna pozyskanego przez Nadleśnictwo Szczytno w ramach usuwania skutków wiatrołomów oraz deprecjacji 682 m³ drewna przeznaczonego do sprzedaży w Nadleśnictwie Wielbark (drewno to niezwłocznie sprzedano w aplikacji E-drewno z obniżoną o 5% ceną wywoławczą).

We wszystkich przypadkach właściwi nadleśniczowie otrzymali polecenia usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości, co było w pełni wykonane.

W Nadleśnictwie Dobrocin stwierdzono przekroczenie sprzedaży ponad ilości umowne, skutkiem czego nadleśniczy odwołany został ze stanowiska.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, iż w ramach ww. kontroli nie sprawdzano wykorzystywania przez nadleśniczych uprawnień do naliczania w latach 2007-2008 kar umownych z tytułu nieodebrania drewna przez kontrahentów, a zwłaszcza celowości odstępowania od ich naliczania.

Zagadnienia związane ze sprzedażą drewna kontrolowane były także przez Inspekcję Lasów Państwowych w RDLP oraz w 28 podległych jej nadleśnictwach. W badanym okresie Inspekcja przeprowadziła ogółem dziewięć kontroli kompleksowych, którymi zbadano całokształt działalności (w okresie ostatnich pięciu lat) w nadleśnictwach: Górowo Iławeckie, Mrągowo, Młynary, Nidzica, Olsztynek, Lidzbark, Wipsowo, Orneta i Wichrowo, a także pięć kontroli problemowych dotyczących sprzedaży drewna, którymi objęto biuro RDLP (dwukrotnie) oraz 27 nadleśnictw. Kontrole te ujawniły m.in. następujące nieprawidłowości w zakresie sprzedaży drewna:

- niewłaściwe sporządzanie aneksów do umów (Młynary i Lidzbark),
- niepełne zabezpieczenie interesu Skarbu Państwa w niektórych umowach na sprzedaż drewna realizowaną przed 2007 r. (Górowo Iławeckie),
- zawarcie następnych umów z podmiotami zalegającymi z zapłatą za nabyty surowiec (Spychowo i Zaporowo).

Ponadto, w ramach 2 kontroli doraźnych ILP skontrolowała w Nadleśnictwach Dobrocin i Lidzbark stosowanie bonifikat na drewno w umowach zawartych w I półroczu 2009 r. Kontrole te nie wykazały nieprawidłowości w tym zakresie.

Z ośmiu skontrolowanych nadleśnictw, siedem (z wyjątkiem Nadleśnictwa Jedwabno) skontrolowanych zostało w badanym okresie przez RDLP lub Inspekcję Lasów Państwowych. Po kontrolach kompleksowych przeprowadzonych w nadleśnictwach Górowo Iławeckie i Orneta (którymi objęto ich działalność za lata 2002-2006), dyrektor RDLP zobowiązał nadleśniczych do opracowania programów naprawczych działalności tych nadleśnictw, m.in. w celu uzyskania zdecydowanej poprawy zarządzania i funkcjonowania wewnętrznej kontroli instytucjonalnej. W pięciu nadleśnictwach (Miłomłyn, Mrągowo, Iława, Susz i Szczytno) ustalenia kontroli nie dawały podstaw do sformułowania zaleceń pokontrolnych.

2. Nadzór i kontrola wewnętrzna w nadleśnictwach

Zgodnie z regulaminami organizacyjnymi skontrolowanych nadleśnictw, zadania związane ze sprzedażą drewna realizowane były przez pracowników działów gospodarki leśnej²¹, nad którymi bezpośredni nadzór sprawowali zastępcy nadleśniczego. W każdym nadleśnictwie utworzone zostały także stanowiska inżynierów nadzoru, którzy odpowiedzialni byli za sprawowanie kontroli instytucjonalnej całokształtu działalności nadleśnictwa i podlegali bezpośrednio nadleśniczemu.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, nadzór i kontrola wewnętrzna w badanych nadleśnictwach były rzetelnie realizowane i dokumentowane. Podejmowane działania, z których sporządzano notatki służbowe, polegały m.in. na sprawdzaniu w poszczególnych leśnictwach (przez inżynierów nadzoru oraz bezpośrednio przez nadleśniczych lub ich zastępców) prawidłowości:

- pozyskiwania drewna i wydawania go kontrahentom,
- sporządzania pomiarów jakościowych i ilościowych pozyskanego surowca,
- bieżącej realizacji przez leśniczych umów sprzedaży drewna.

Między innymi, w maju 2009 r. kontrola wewnętrzna w Nadleśnictwie Jedwabno ujawniła w jednym z leśnictw nielegalny wyręb i kradzież drewna, o czym nadleśniczy zawiadomił prokuraturę.

²¹ W działach tych, na stanowiskach odpowiedzialnych za sprzedaż drewna zatrudniano: 1 osobę w nadleśnictwach Jedwabno, Mrągowo i Orneta, 2 osoby – Górowo Iławeckie, Iława, Susz i Szczytno oraz 3 osoby w Nadleśnictwie Miłomłyn.

4. Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli

4.1. Przygotowanie kontroli

Kontrola podjęta została z własnej inicjatywy Najwyższej Izby Kontroli, głównie z uwagi na fakt wprowadzenia od 2007 r. nowych zasad sprzedaży drewna przez Lasy Państwowe. Zasady te, m.in. w ocenie parlamentarzystów nie zapewniały równego dostępu do rynku drzewnego, ze względu na przyjęte kryteria przydziału drewna, które faworyzowały odbiorców ponadregionalnych, zmniejszając a nawet utrudniając dostęp małych firm do zakupu drewna. Ponadto, ustalenia ostatniej kontroli NIK, przeprowadzonej w 2005 r., którą objęto sprzedaż drewna²², wykazały nieprawidłowości polegające m.in. na sprzedaży drewna po zaniżonych cenach, w tym również podmiotom zalegającym z płatnościami za sprzedane drewno, a także stwierdzono nienależyte zabezpieczenie interesów Skarbu Państwa w umowach sprzedaży drewna.

Przygotowanie kontroli obejmowało m.in. analizę danych zamieszczonych na stronach internetowych Lasów Państwowych, dotyczących problematyki związanej ze sprzedażą drewna, a także w publikacjach prasowych. Ponadto, w RDLP oraz dwóch nadleśnictwach uzyskano informacje o rodzajach prowadzonej dokumentacji, związanej z realizacją sprzedaży drewna.

Przy wyborze ośmiu nadleśnictw do kontroli, kierowano się następującymi kryteriami: największą ilością sprzedanego drewna (trzy nadleśnictwa), największym poziomem przeterminowanych należności z tego tytułu (trzy), a także największym rozmiarem szkód w drzewostanie spowodowany m.in. wiatrami i opadami śniegu (dwa).

4.2. Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli

W toku kontroli, w trybie art. 40 ustawy o NIK pobierano stosowne wyjaśnienia od osób odpowiedzialnych za występujące nieprawidłowości, a ponadto w dwóch przypadkach (RDLP oraz Nadleśnictwo Łława) kierownicy tych jednostek złożyli w trybie art. 59 ustawy o NIK dodatkowe wyjaśnienia do ustaleń zawartych w protokołach kontroli.

W żadnej z kontrolowanych jednostek nie zgłoszono, w trybie art. 55 ustawy o NIK, zastrzeżeń do ustaleń zawartych w protokołach kontroli. Wszystkie protokoły kontroli zostały obustronnie podpisane.

²² Patrz przypis nr 14.

W RDLP zorganizowano, na podstawie art. 58 ustawy o NIK, naradę pokontrolną, podczas której omówiono ustalenia kontroli (w tym również z kontrolowanych nadleśnictw) nieprawidłowości i wnioski wynikające z ustaleń kontroli.

Do kierowników wszystkich dziewięciu kontrolowanych jednostek oraz do Dyrektora Generalnego LP skierowane zostały wystąpienia pokontrolne, zawierające oceny badanych zagadnień oraz osiem wniosków pokontrolnych. Wniosków pokontrolnych nie formułowano w wystąpieniach skierowanych do pięciu nadleśniczych (Nadleśnictwa: Iława, Jedwabno, Miłomłyn, Mrągowo i Orneta), gdzie kontrola nieprawidłowości nie wykazała.

Zastrzeżenia do wystąpień pokontrolnych zgłosiło trzech kierowników jednostek kontrolowanych, tj.:

- Dyrektor RDLP – dwa zastrzeżenia, z których jedno zostało oddalone, a drugie częściowo uwzględnione,
- Nadleśniczy Nadleśnictwa Orneta – dwa zastrzeżenia, które w całości zostały oddalone,
- Nadleśniczy Nadleśnictwa Górowo Iławeckie – dwa zastrzeżenia, z czego jedno zostało oddalone, a drugie zostało uwzględnione w całości (dotyczyło wniosku o dokonywanie korekt w załączonych do umów kupna-sprzedaży harmonogramach dostaw-odbioru surowca drzewnego).

Do dyrektora RDLP w Olsztynie wnioskowano o:

- podjęcie działań zapewniających w uzasadnionych przypadkach niezwłoczne wstrzymywanie we wszystkich nadzorowanych nadleśnictwach sprzedaży drewna kontrahentom, zalegającym z płatnością należności Lasów Państwowych,
- rozważenie monitorowania w RDLP sprzedaży drewna według obowiązujących form.

Wnioski skierowane do nadleśniczego Nadleśnictwa Szczytno dotyczyły:

- weryfikowania i egzekwowania prawidłowej reprezentacji przedsiębiorstw przy zawieraniu z nimi umów sprzedaży drewna,
- niezwłoczne wykorzystywanie wszelkich prawnych możliwości dochodzenia zaległych należności nadleśnictwa.

Do nadleśniczego Nadleśnictwa Susz wnioskowano natomiast o podjęcie działań zmierzających do wyegzekwowania naliczonych odsetek w kwocie 35,3 tys. zł.

NIK otrzymała odpowiedzi na wystąpienia pokontrolne od dyrektora RDLP oraz nadleśniczych nadleśnictw Szczytno i Susz. Z treści odpowiedzi wynika, że adresaci przyjęli do realizacji wszystkie pięć wniosków pokontrolnych, z czego trzy zostały wykonane w pełni, a w trakcie realizacji pozostały dwa wnioski skierowane do nadleśniczych dotyczące wykorzystania wszelkich prawnych możliwości dochodzenia zaległych należności oraz wyegzekwowania odsetek.

I tak:

- Dyrektor RDLP poinformował, że uwagi oraz wnioski pokontrolne były omówione w dniu 6 stycznia 2010 r. na naradzie kierowników nadzorowanych jednostek organizacyjnych. Realizując zaś wnioski, nadleśnictwa będą niezwłocznie informować RDLP o wystąpieniu należności przeterminowanych, w celu wstrzymania sprzedaży podmiotom zalegającym z płatnościami przez inne nadleśnictwa, przy czym o tych faktach RDLP powiadamiać będzie sąsiednie dyrekcje regionalne LP.
- Nadleśniczy Nadleśnictwa Szczytno poinformował, że:
 - zobowiązał pracownika odpowiedzialnego za przygotowanie umów sprzedaży drewna do sprawdzania, przed ich podpisaniem, istotnych elementów umów, ze szczególnym uwzględnieniem prawidłowej reprezentacji nabywców drewna,
 - wystąpił do właściwego sądu o wydanie drugiego tytułu wykonawczego, który jest niezbędny przy wniosku o nakazanie dłużnikom wyjawienia majątku.
- Nadleśniczy Nadleśnictwa Susz poinformował natomiast, że do dłużnika wysłano wezwanie ostateczne, określające termin zapłaty, a przypadku braku realizacji zobowiązań nadleśnictwo skorzysta z gwarancji bankowej, o czym powiadomiono RDLP jako dysponenta gwarancji.

Na finansowe rezultaty przeprowadzonej kontroliłożyły się uszczuplenia środków w łącznej kwocie 946,1 tys. zł, z tego:

- 539,4 tys. zł dotyczyło kwot możliwych do zastosowania, a nienaliczonych przez nadleśniczych kontrolowanych nadleśnictw kar z tytułu nieodebrania przez kontrahentów umownych ilości drewna w latach 2007-2008,
- 371,4 tys. zł – nieuregulowana przez jednego z kontrahentów należności za sprzedane drewno, której egzekucja, ze względu na niewłaściwą formę zabezpieczenia, była nieskuteczna,
- 35,3 tys. zł – niewyegzekwowane od jednego podmiotu odsetki z tytułu nieterminowego regulowania należności.

W związku z ustaleniami dotyczącymi sposobu zabezpieczenia umów sprzedaży drewna, zawartych przez 21 nadleśnictw z jednym kontrahentem, NIK skierowała do prokuratury zawiadomienie o stwierdzeniu faktów uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa, polegającego na nienależnym gospodarowaniu mieniem Skarbu Państwa (art. 296 § 1 kk).

5. Załączniki

5.1. Wykaz skontrolowanych jednostek

- 1. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Olsztynie,**
- 2. Nadleśnictwo Górowo Iławeckie,**
- 3. Nadleśnictwo Iława,**
- 4. Nadleśnictwo Jedwabno,**
- 5. Nadleśnictwo Miłomłyn,**
- 6. Nadleśnictwo Mrągowo,**
- 7. Nadleśnictwo Orneta,**
- 8. Nadleśnictwo Susz,**
- 9. Nadleśnictwo Szczytno.**

5.2. Zestawienie planu i wykonania sprzedaży drewna w skali RDLP oraz kontrolowanych nadleśnictwach w latach 2007-2008 oraz I półroczu 2009 r.

Wyszczególnienie	Plan			Wykonanie			Udział %		
	Masa (tys. m ³)	Wartość (tys. zł)	Cena (zł/m ³)	Masa (tys. m ³)	Wartość (tys. zł)	Cena (zł/m ³)	[5:2]	[6:3]	[7:4]
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2007 r.									
RDLP, w tym:	2 812,0	426 554,7	151,7	2 997,2	475 022,8	158,5	106,6	111,4	104,5
Nadleśnictwa kontrolowane (ogółem):	989,0	156 489,0	158,2	1 063,7	171 039,0	160,8	107,6	109,3	101,6
Górowo Iławeckie	61,6	8 366,6	135,8	57,8	8 148,5	141,0	93,8	97,4	103,8
Iława	170,4	26 469,9	155,3	185,3	30 319,0	163,6	108,7	114,5	105,3
Jedwabno	125,9	18 898,5	150,1	126,5	19 377,4	153,2	100,5	102,5	102,1
Miłomłyn	232,0	39 688,0	171,1	279,9	48 468,5	173,2	120,6	122,1	101,2
Mragowo	93,2	14 637,9	157,0	101,4	16 572,5	163,4	108,8	113,2	104,1
Orneta	59,2	8 335,2	140,8	59,3	8 158,6	137,6	100,2	97,9	97,7
Susz	162,5	27 740,0	170,7	168,8	27 629,7	163,7	103,9	99,6	95,9
Szczytno	84,2	12 353,0	146,7	84,7	12 364,8	146,0	100,6	100,1	99,5
2008 r.									
RDLP, w tym:	2 671,6	435 735,0	163,1	2 675,0	416 035,5	155,5	100,1	95,5	95,3
Nadleśnictwa kontrolowane (ogółem):	839,0	139 524,2	166,3	851,5	133 747,2	157,1	101,5	95,9	94,5
Górowo Iławeckie	66,9	10 907,9	163,0	62,5	9 716,2	155,5	93,4	89,1	95,4
Iława	102,4	17 574,1	171,6	104,8	16 101,0	153,6	102,3	91,6	89,5
Jedwabno	126,0	20 121,2	159,7	125,5	19 776,5	157,6	99,6	98,3	98,7
Miłomłyn	201,2	32 374,1	160,9	220,4	33 243,9	150,8	109,5	102,7	93,7
Mragowo	95,0	16 375,0	172,4	95,3	15 385,3	161,4	100,3	94,0	93,6
Orneta	55,0	8 658,6	157,4	53,0	7 518,1	141,9	96,4	86,8	90,2
Susz	107,8	19 388,3	179,9	100,1	17 718,1	177,0	92,9	91,4	98,4
Szczytno	84,7	14 125,0	166,8	89,9	14 288,1	158,9	106,1	101,2	95,3
2009 r.									
RDLP, w tym:	2 462,3	350 537,5	142,4	1 202,3	165 389,9	137,6	48,8	47,2	96,6
Nadleśnictwa kontrolowane (ogółem):	717,7	103 217,6	143,8	352,2	49 121,0	139,5	49,1	47,6	97,0
Górowo Iławeckie	66,9	9 138,7	136,6	31,0	4 154,7	134,0	46,3	45,5	98,1
Iława	92,0	13 429,3	146,0	47,8	6 549,6	137,0	52,0	48,8	93,8
Jedwabno	114,8	16 335,7	142,3	56,0	8 045,1	143,5	48,8	49,2	100,8
Miłomłyn	65,8	9 725,3	147,8	39,1	5 739,8	146,8	59,4	59,0	99,3
Mragowo	102,5	15 670,2	152,9	46,4	6 577,6	141,8	45,3	42,0	92,7
Orneta	74,4	9 780,0	131,5	27,4	3 325,7	121,4	36,8	34,0	92,3
Susz	105,1	16 656,1	158,5	52,7	8 164,5	154,9	50,1	49,0	97,7
Szczytno	96,2	12 482,3	129,8	51,8	6 564,0	126,7	53,8	52,6	97,6

5.3. Sprzedaż drewna przez osiem skontrolowanych nadleśnictw według poszczególnych form

Forma sprzedaży	2007 r.			2008 r.			I półrocze 2009 r.		
	Ilość (tys. m ³)	Wartość (tys. zł)	Cena (zł/m ³)	Ilość (tys. m ³)	Wartość (tys. zł)	Cena (zł/m ³)	Ilość (tys. m ³)	Wartość (tys. zł)	Cena (zł/m ³)
Portal	823,0	133 384,4	162,1	581,2	97 108,0	167,1	172,0	26 440,2	153,7
E-drewno	134,7	27 251,2	202,3	145,0	23 281,9	160,6	54,8	8 123,2	148,2
Systemowe E-drewno	--	--	--	--	--	--	50,7	7 136,8	140,8
Aukcje i submisje	--	--	--	--	--	--	0,04	59,9	1 497,5
Incydentalna	0,6	114,0	190,0	--	--	--	--	--	--
Detaliczna	105,6	10 290,0	97,4	118,9	12 116,7	101,9	74,5	7 241,2	97,2
Negocjacje handlowe	--	--	--	6,4	1 240,5	193,8	--	--	--
Potrzeby własne nadl.	3,6	134,8	37,4	3,1	132,6	42,8	1,8	85,7	47,6
Ogółem	1 067,5	171 174,4	160,4	854,6	133 879,7	156,7	353,8	49 087,0	138,7
Bez potrzeb własnych	1 063,9	171 039,6	160,8	851,5	133 747,1	157,1	352,0	49 001,3	139,2

5.4. Stan należności przeterminowanych i ich udział w należnościach ogółem z tytułu sprzedaży drewna w skali RDLP oraz 8 skontrolowanych nadleśnictwach, w okresie od 1.01.2007 r. do 30.06.2009 r.

1. Stan należności przeterminowanych

(w tys. zł)

Wyszczególnienie	Stan na:							
	1-01-2007		31-12-2007		31-12-2008		30-06-2009	
	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
RDLP ogółem	3 354,3	100,0	2 271,4	100,0	3 237,8	100,0	4 165,3	100,0
Nadleśnictwa kontrolowane, z tego:	864,7	25,8	803,8	35,4	1 492,1	46,1	1 684,3	40,4
- Nadleśnictwo Górowo Iławeckie	74,1	2,2	64,9	2,9	116,5	3,6	109,5	2,6
- Nadleśnictwo Iława	14,0	0,4	21,4	0,9	91,6	2,8	0,0	0,0
- Nadleśnictwo Jedwabno	36,3	1,1	32,6	1,4	65,2	2,0	49,9	1,2
- Nadleśnictwo Miłomłyn	12,9	0,4	0,0	0,0	61,4	1,9	121,8	2,9
- Nadleśnictwo Mrągowo	53,7	1,6	57,0	2,5	77,3	2,4	150,2	3,6
- Nadleśnictwo Orneta	331,1	9,9	243,3	10,7	276,2	8,5	336,2	8,1
- Nadleśnictwo Susz	9,6	0,3	41,4	1,8	349,0	10,8	612,6	14,7
- Nadleśnictwo Szczytno	333,0	9,9	343,2	15,1	454,9	14,0	304,1	7,3

2. Udział należności przeterminowanych w należnościach ogółem w skali RDLP

Stan na:	Kwota należności za sprzedane drewno (w tys. zł)		Udział w % [3:2]
	ogółem, w tym:	wymagalne	
1	2	3	4
1.01.2007 r.	27.186,0	3.354,3	12,0
31.12.2007 r.	19.735,7	2.271,4	12,0
31.12.2008 r.	22.446,9	3.237,8	14,0
30.06.2009 r.	21.869,3	4.165,3	19,0

5.5. Wykaz osób odpowiedzialnych za działalność kontrolowanych jednostek

Lp.	Jednostka	Imię i nazwisko	Pełniona funkcja	Okres pełnienia funkcji
1.	RDLP w Olsztynie	Jan Karetko	dyrektor	od 07.03.2006 r. nadal
2.	Nadleśnictwo Górowo Iławeckie	Władysław Mańko	nadleśniczy	od 14.03.2002 r. nadal
3.	Nadleśnictwo Iława	Danuta Fuks	nadleśniczy	od 01.10.1996 r. nadal
4.	Nadleśnictwo Jedwabno	Marek Trędowski	nadleśniczy	od 09.07.2004 r. nadal
5.	Nadleśnictwo Miłomłyn	Przemysław Pierunek	nadleśniczy	od 05.03.1991 r. nadal
6.	Nadleśnictwo Mrągowo	Jarosław Błyskun	nadleśniczy	od 01.10.1996 r. nadal
7.	Nadleśnictwo Orneta	Piotr Matusik	nadleśniczy	od 17.11.2003 r. nadal
8.	Nadleśnictwo Susz	Michał Juchniewicz	nadleśniczy	od 01.10.1995 r. nadal
9.	Nadleśnictwo Szczytno	Janusz Kleszczewski	nadleśniczy	od 01.04.2004 r. nadal

5.6. Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezes Rady Ministrów
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Minister Środowiska
5. Sejmowa Komisja Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa
6. Sejmowa Komisja do Spraw Kontroli Państwowej
7. Dyrektor Generalny Lasów Państwowych

5.7. Wykaz ważniejszych aktów prawnych dotyczących tematyki kontroli.

1. Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach – Dz. U. z 2005 r. Nr 45, poz. 435 ze zm.,
2. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks Cywilny - Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.,
3. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks Postępowania Cywilnego – Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.
4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 1994 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe – Dz. U. Nr 134, poz. 692,
5. Zarządzenie nr 52/2006 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 23 października 2006 r. w sprawie ustalenia sposobu prowadzenia sprzedaży drewna przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe,
6. Zarządzenie nr 52A/2007 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 31 października 2007 r. w sprawie ustalenia sposobu prowadzenia sprzedaży drewna przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (OM-906-1-349/07) – dostępne na stronach internetowych,
7. Zarządzenie nr 89/2008 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 20 listopada 2008 r. w sprawie sprzedaży drewna przez PGL LP na 2009 r. – dostępne na stronie internetowej.